

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
CIVILINIO PROCESO KATEDRA

DAIVA GASIŪNAITĖ

Darbo ir socialinio aprūpinimo teisės studijų programa

**GRUPĖS IEŠKINYS – VIEŠOJO IR PRIVATAUS INTERESŲ GYNIMO
PRIEMONĖ**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas:
Doc. dr. E. Krivka

Vilnius, 2007

TURINYS:

Įvadas.....	3
1. Grupės ieškinys–civilinių teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonė.....	6
1.1. Grupės ieškinio samprata ir pagrindiniai bruožai.....	6
1.2. Intereso sąvoka ir reikšmė civilinio proceso teisėje.....	10
1.3. Viešųjų ir privačių interesų gynimas grupės ieškiniiais.....	13
2. Grupės ieškinio institutas užsienio ir Lietuvos Respublikos civiliniuose procesuose.....	16
2.1. Klasikinis ir kontinentinis grupės ieškinio institutas.....	16
2.2. Grupės ieškinio institutas Lietuvos Respublikos civiliniame procese.....	20
3. Grupės ieškinio procesas.....	26
3.1. Reikalavimai grupės ieškinio turiniui ir jo priėmimo sąlygos.....	26
3.2. Teismo sprendimas grupės ieškinio procese.....	34
Išvados.....	39
Literatūros sąrašas.....	42
Santrauka.....	47
Summary.....	48

IVADAS

Šiuolaikinėje visuomenėje asmenų civilinių teisių ir teisėtų interesų užtikrinimui teikiamas didžiulis dėmesys. Plečiasi ekonominių santykių pobūdis, atsiranda įvairių socialinių – globalinių reiškinių, susijusių su gausių asmenų grupių teisių ir teisėtų interesų pažeidimais. Civilinio proceso teisėje ieškinys yra pagrindinė pažeistų subjektinių teisių gynimo priemonė, tačiau visuomenėje gali atsirasti tokių asmenų, kurie negali tinkamai pasinaudoti šia galimybe. Dažnai pasitaiko atvejai, kai pažeidžiant subjektines minėtų asmenų teises, pažeidžiami ir viešieji interesai. Pareiškiant individualius ieškinius, tokių asmenų pažeistos civilinės teisės ir teisėti interesai būtų ginami neefektyviai. Civilinio proceso teisė turi atitikti faktinių materialinių teisinių santykių padėtį bei suteikti šių santykių dalyviams tinkamą teisminę gynybos priemonę. Manome, šiais atvejais tinkamiausia pažeistų teisėtų interesų gynimo priemone galėtų tapti grupės ieškinys. Nauji socialiniai - ekonominiai reiškiniai gali paliesti daugelio asmenų interesus (pavyzdžiui, draudimo įmonių ar bankų neteisėta veikla, gamtos tarša, sveikatos apsaugos įstaigų netinkamas darbas). Esant tokioms sudėtingoms aplinkybėms asmenų grupei daug lengviau apginti savo interesus.

Grupės ieškinio institutas susiformavo bendrosios teisės sistemos šalyje – Anglijoje. Tačiau daugelis užsienio šalių, savo įstatymuose įtvirtindamos grupės ieškinio institutą visada jį lygina su Jungtinėse Amerikos Valstijose (toliau – JAV) egzistuojančiu modeliu. Pirmą kartą grupės ieškinio instituto sąvoka, procesinės taisyklės suformuluotos teisės akte - 1938 m. JAV priėmus federalines civilinio proceso taisykles.(toliau - JAV FCPT) tikroju grupės ieškiniu laikomas ieškinys, pareikštas grupės atstovo be specialaus grupės narių leidimo, kai sprendimas dėl šio ieškinio sukelia teises pasekmes visiems grupės nariams. Nagrinėdami teisės literatūrą sutiksime teisės mokslininkų poziciją, kad grupės ieškiniai Europoje neegzistuoja, nes, anot jų, grupės ieškinais vadintini tik tokie ieškiniai, kuriuose reikalavimus reiškia grupės nariai. Magistriniame darbe bandysime išanalizuoti šią nuomonę. Grupės ieškinio paplitimui Europos šalyse didžiausią įtaką padarė viešojo intereso bei kolektyvinių vartotojų interesų gynimo paieška. Todėl išsamiau panagrinėsime pačią intereso sąvoką, viešojo ir privataus interesų sampratą, bei analizuosime galimybes šiuos interesus apginti pasitelkus grupės ieškinio institutą.

Pasirinkta magistro baigiamojo darbo tema „Grupės ieškinys – viešojo ir privataus interesų gynimo priemonė“- mums aktuali dėl to, kad Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau LR CPK) 49 str. 5 dalyje įtvirtinta nuostata, kad viešajam interesui apginti gali būti

pareiškiamas grupės ieškinys.¹ Šioje teisės normoje realizuojama konstitucinė teisė, įtvirtinta Lietuvos Respublikos konstitucijos 30 straipsnyje – teisė į pažeistų interesų gynimą teisme. Paminėtina, kad nuo LR CPK įsigaliojimo 2003 m. sausio 1 d. teismų praktikoje nė karto nebuvo pasinaudota šia teismine teisių ir teisėtų interesų gynimo priemone. Lietuvos mokslinėje teisinėje literatūroje grupės ieškinio institutas buvo pradėtas nagrinėti pasirodžius pirminiams naujojo LR CPK projektams, kuriuose buvo numatytas šis institutas. Pirmą kartą teisinėje literatūroje grupės ieškinys buvo paminėtas prof. V.Mikelėno monografijose, tačiau išsamesnę analizę E.Krivka savo moksliniuose darbuose. Nors LR CPK 49 str. 5 dalyje įtvirtintas grupės ieškinio institutas, tačiau Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančiuose teisės aktuose nėra teisės normų, reglamentuojančių grupės ieškinio priėmimo ar nagrinėjimo klausimus, neaišku nei kas, nei kokia tvarka gali pareikšti tokį ieškinį, o kai kurie CPK straipsniai savo nuostatomis apskritai užkerta kelią pasinaudoti šia teismine savo interesų gynybos priemone. Aukščiau išvardintas problemas Lietuvoje bandoma spręsti 2006 m. gruodžio 22 d. įstatymo projektu Nr. XP-1963, dėl Lietuvos Respublikos Viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese bei jį lydinčiais teisės aktų pakeitimais. Magistro darbe panagrinėsime šį įstatymo projektą bei jo naudingumą įtvirtinant grupės ieškinio institutą Lietuvos civilinio proceso teisėje.

Magistro darbe taip pat aptarsime specialiuosius grupės ieškinio klausimus – grupės ieškinio procesą. Grupės ieškinio procesas skiriasi nuo individualaus civilinio proceso, pradedant grupės ieškinio pareiškimu ir baigiant teismo priimto sprendimo tinkamu įvykdymu.

Viešųjų ir privačių interesų gynimas grupės ieškiniiais, nėra naujas reiškinys Jungtinių Amerikos Valstijų bei kitų pasaulio valstybių civiliniuose procesuose. Grupės ieškinio institutą plačiausiai nagrinėja mokslinėje teisinėje literatūroje Jungtinės Karalystės, Vokietijos, Brazilijos, Rusijos teisininkai. Todėl magistro darbo pagrindą sudarys šių mokslininkų darbai: Rusijos teisininko G.O. Abolonino, Australijos mokslininko R.Mulheron monografija, bei Brazilijos teisininko A.Gidi teisiniai darbai.

Tyrimo objektas. Šio magistro darbo tyrimo objektas yra grupės ieškinio teisinis institutas kaip priemonė ginti viešuosius ir privačius interesus.

¹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas, patvirtintas 2002 m. vasario 28 d. įstatymu Nr. IX – 743 // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36.

Tyrimo dalykas. Grupės ieškinio instituto taikymas užsienio valstybėse bei Lietuvos civiliniame procese ir iškylančių problemų sprendimai ginant viešuosius ir privačius interesus. Teigiamos užsienio šalių patirties pritaikymo Lietuvos civiliniame procese galimybės.

Tyrimo tikslas. Pagrindinis šio darbo tikslas – pateikti mokslinį grupės ieškinio instituto vertinimą ginant pažeistus viešuosius ir privačius interesus.

Tyrimo uždaviniai. Siekiant minėto magistro baigiamojo darbo tikslo, keliami tokie tyrimo uždaviniai:

- 1) Išanalizuoti viešojo ir privataus interesų gynimo galimybes naudojant grupės ieškinio institutą.
- 2) Ištirti grupės ieškinio instituto problemas užsienio valstybių ir Lietuvos civiliniuose procesuose.

Iškeltiems darbo uždaviniams įgyvendinti, tyrimo metu kompleksiskai buvo panaudoti įvairūs teoriniai ir empiriniai tyrimo metodai.

Teoriniai tyrimo metodai:

- **Lyginimo** metodas plačiai naudojamas darbe, kadangi suteikia galimybę išanalizuoti kaip užsienio valstybių bei Lietuvos teisinėse sistemose taikomas grupės ieškinio institutas.
- **Apibendrinimo** metodas tyrime naudojamas turint tikslą darbo pabaigoje išanalizuotai medžiagai ir gautiems empiriniams duomenims apibendrinti, išvadoms ir rekomendacijoms suformuluoti.
- **Sintezės** metodas naudojamas atskirų grupės ieškinio instituto požymių, gautų jį analizuojant, apjungimui į vientisą sistemą.

Empiriniai tyrimo metodai:

- **Empirinis tyrimo metodas** – teisinių dokumentų analizės. Taikant šį metodą, darbe tiriami užsienio valstybių bei Lietuvos civilinio proceso reglamentuojantys teisės aktai.

Tyrimo hipotezė:

- Grupės ieškinys, efektyvi ir tinkama priemonė pažeistų privačių ir viešųjų interesų gynimui.

1. Grupės ieškinys – civilinių teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonė

Vystantis visuomenei, sparčiai kintant teisiniams santykiams, atsiranda poreikis ginti ne tik savus interesus, bet ir siekis apsaugoti tam tikrai grupei, kolektyvui priklausančias teises. Individualus civilinis procesas nebepajėgus apginti pažeistas dideles asmenų grupės teises, todėl teisės moksle ieškoma naujų kelių šiam aktualiam klausimui spręsti. Kadangi magistrinio darbo temos pavadinime akcentuojama, kad grupės ieškinys – priemonė ginti pažeistus viešuosius ir privačius interesus, šioje darbo dalyje sieksime atskleisti grupės ieškinio sampratą bei pagrindinius bruožus, intereso sąvoką ir reikšmę civilinio proceso teisėje. Išsamiau panagrinėsime viešųjų ir privačių interesų gynimo galimybes pareiškiant grupės ieškinius.

1.1. Grupės ieškinio samprata ir pagrindiniai bruožai

Manome, kad pradėdant analizuoti grupės ieškinio sampratą bei pagrindinius bruožus pirmiausia būtų tikslinga apibrėžti pačią ieškinio sampratą.

Ieškinys – tai suinteresuoto asmens kreipimasis civilinio proceso nustatyta tvarka į teismą su reikalavimu apginti pažeistą ar ginčijama teisę, remiantis konkrečiomis aplinkybėmis, įrodymais, patvirtinančiais šias aplinkybes. Ieškinys yra pagrindinė pažeistų subjektinių teisių gynimo priemonė: taip šalių materialinis teisinis ginčas įgauna procesinę formą ir prasideda civilinis procesas.² Remiantis CPK 5 str., kiekvienas asmuo turi teisę kreiptis į teismą ir ginti savo pažeistus interesus, pareiškdamas ieškinį. Be to, šią teisę garantuoja ir LR Konstitucijos preambulėje įtvirtintos teisingumo ir teisinės valstybės nuostatos bei LR Konstitucijos 30 str. išreikšta viena pagrindinių žmogaus laisvių, teisė į pažeistų interesų gynimą teisme.

Civilinio proceso teorijoje skiriamos trys ieškinio koncepcijos. Pirmoji koncepcija, laikydama ieškinį materialinės teisės institutu, teigia, kad ieškinys – tai pirmiausia materialinės teisės reikalavimas, kuris nagrinėjamas teisme. Pagal antrąją koncepciją, ieškinys vertinamas kaip civilinio proceso institutas. Remiantis šiuo požiūriu, ieškinys suprantamas kaip kreipimasis į teismą,

² Mikelėnas V. Civilinis procesas. I d. Vilnius: Justitia. 1997. P. 359

siekiant apginti pažeistą subjekcinę teisę. Trečioji ieškinio koncepcija ieškinį vertina kaip sudėtinį procesinės ir materialinės teisės institutą.

Civilinio proceso įstatymai apibrėžia, kad ieškinio esmę ir turinį sudaro materialinio teisinio pobūdžio elementai. Ieškinio turinys susideda iš reikalavimo ir jį pagrindžiančių aplinkybių. Šios dvi sudedamosios ieškinio dalys vadinamos pagrindiniais ieškinio elementais – ieškinio dalyku ir ieškinio pagrindu.³

Nustatyta tvarka pareiškus ieškinį, teismo gali būti prašoma apginti:

- asmens, kuris kreipiasi į teismą su ieškiniu, subjekcinę teisę bei teisėtą interesą;
- asmens, kuris kreipiasi į teismą subjektines teises bei teisėtus interesus (kartu ir keleto asmenų ar asmenų grupės interesus);
- tik kito asmens, kelių asmenų ar grupės asmenų teises bei teisėtus interesus.

Minėjome, kad ieškinys yra pagrindinė pažeistų subjektinių teisių gynimo priemonė, tačiau visuomenėje gali atsirasti tokių asmenų, kurie negali tinkamai pasinaudoti šia galimybe. Dažnai pasitaiko atvejai, kai pažeidžiant subjektines minėtų asmenų teises, pažeidžiami ir viešieji interesai. Pareiškiant individualius ieškinius, tokių asmenų pažeistos civilinės teisės ir teisėti interesai būtų ginami neefektyviai. Civilinio proceso teisė turi atitikti faktinių materialinių teisių santykių padėtį bei suteikti šių santykių dalyviams tinkamą teisminę gynybos priemonę. Manome, šiais atvejais tinkamiausia pažeistų teisėtų interesų gynimo priemone galėtų tapti grupės ieškinys.

Ieškiniai, kuriais ginami tiek vieši tiek privatūs tam tikros konkrečios asmenų grupės interesai, nėra nežinomas dalykas Jungtinių Amerikos Valstijų bei kitų pasaulio valstybių civiliniuose procesuose. Jungtinėse Amerikoje Valstijose, Kanadoje, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje jie vadinami *Class action*. Kontinentinės Europos valstybėse grupės interesų gynimui taikomas savotiškas Class Action atitikmuo *asociacijų ieškinys* – *Verbandsklage* (vok.), *Иск ассоциативный* (rus.). Šis teisės institutas gali būti vadinamas ir kolektyviniu ieškiniu: Prancūzijoje ir Kanadoje (pranc. *action collective* ar *recours collectif*), Ispanijoje ir Lotynų Amerikoje (ispan. *accion colectiva* ar *amparo colectivo*), Portugalijoje, Brazilijoje (port. *aeco coletiva*) ir Italijoje (ital. *azione collettiva*).⁴

³ Ieškinio dalykas – tai ieškovo per teismą atsakovui pareiškiamas materialinis teisinis reikalavimas, ieškovas nurodo atsakovą ir kokį reikalavimą jam konkrečiai pateikia.

Ieškinio pagrindas – tai konkrečios faktinės aplinkybės, kuriomis ieškovas pagrindžia savo materialinį teisinį reikalavimą.

⁴ Krivka E. Grupės ieškinio problemos Lietuvos civilinio proceso teisėje//Jurisprudencija. 2004. t. 52(44), P.153

Grupės ieškinio institutas susiformavo bendrosios teisės sistemos šalyje – Anglijoje. Taikant grupės ieškinio institutą teismai susidurė su tam tikrais sunkumais, nes pagal šios šalies Teisingumo teismo taisykles sprendimą buvo galima priimti tik tokiu atveju, kai visi grupės nariai išaiškinti ir prisijungę prie ieškinio. Šiuo būdu identifikuojama ginčo šalis, tačiau grupės narių paieška trunka ilgai, sprendimo priėmimo operatyvumas automatiškai mažėja.⁵

Pirmą kartą grupės ieškinio instituto sąvoka, procesinės taisyklės suformuluotos teisės akte - 1938 m. JAV priėmus federalines civilinio proceso taisykles (toliau –JAV FCPT). Grupės ieškinį reglamentuojanti taisyklė Nr. 23 buvo keletą kartų keista, atsižvelgiant į išylančias grupės ieškinio taikymo problemas. Šios taisyklės pakeitimai buvo daromi 1966, 1976, ir 1995 metais, tačiau grupės ieškinio principai, įtvirtinti 1938 metų redakcijoje, taikomi iki šiol. Pagal 1966 metais įvestą pataisą, taisyklė Nr. 23 buvo išskaidyta, įvedant naują taisyklę Nr. 23.1., kuri konkretizavo grupės ieškinio taikymą, bei buvo panaikintas grupės ieškinio skirstymas į idealius, maišytus ir ginčytinus grupės ieškinius.⁶

JAV tikroju grupės ieškiniu laikomas ieškiny, pareikštas grupės atstovo be specialaus grupės narių leidimo, kai sprendimas dėl šio ieškinio sukelia teises pasekmes visiems grupės nariams. Kanados Kvebeko civilinio proceso kodekso 999 (d) straipsnyje įtvirtinta nuostata, kad grupės ieškiny reiškia procesą, kai vienas narys pareiškia ieškinį kitų narių vardu neturėdamas tam įgaliojimo. Apibendrinę šias sąvokas galima teigti, kad grupės ieškiny – ieškiny, kurį pareiškia grupei atstovaujantis ieškovas, gindamas teises ir interesus, kurie priklauso asmenų grupei, kai teismo sprendimas turės teisinę galią grupei kaip nedalomai visumai. Teismo sprendimo *res judicata* galia išplečiama visai grupei. Konkretūs naudos gavėjai bylos pagal grupės ieškinį iškėlimo momentu nėra žinomi.

Kai kurie teisės mokslininkai laikosi pozicijos, kad grupės ieškiniai Europoje neegzistuoja, nes, anot jų, grupės ieškinais vadintini tik tokie ieškiniai, kuriuose reikalavimus reiškia grupės nariai. Todėl ieškiniai, pareikšti valstybės pareigūnų ar asociacijų, grupės ieškiniams nepriklauso. Tačiau, grupės ieškinio esmę ir pagrindinius bruožus atspindi ne grupei atstovaujančio ieškovo tipas ar naudos gavėjas, bet grupės ieškinio tikslas. Grupės ieškinio tikslas yra ginti tam tikros grupės teise ir teisėtus interesus, ir ši aplinkybė, o ne ieškovo ar naudos gavėjų tipas ar ratas grupės ieškinius išskiria iš individualių ieškinių.⁷

⁵ Аболонин Г. О. Групповые иски. Москва: Норма, 2001. С. 109

⁶ <http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/Rule23.htm> prisijungimo laikas 2007-10-10

⁷ Krivka E. Grupės ieškinio problemos Lietuvos civilinio proceso teisėje //Jurisprudencija, 2004. t. 52(44); P. 152

Pagal tai, ar grupės proceso metu yra siekiama konkrečiai apibrėžti grupės sudėtį, grupės ieškiniai skirstomi į apibrėžtos ir neapibrėžtos grupės ieškinius.

Neapibrėžtos grupės ieškiniai įtvirtinti Rusijos Federacijos CPK 46 straipsnyje.⁸ Rusijos civiliniame procese įtvirtinta tokia grupės ieškinio civilinio proceso eiga:

- Neapibrėžtų asmenų teisių ir interesų gynimo grupės ieškinys;
- Vėliau pateikiami individualūs grupės narių ieškiniai dėl priteisimo, kai naudojamos pirmojoje byloje priimto teismo sprendimo prejudicine galia.

Pagal grupės sudėties formavimo būdą grupės ieškiniai gali būti skirstomi:

- Kai grupės nariais tampama aktyviai išreiškus valią įstoti į grupės ieškinio procesą;
- Kai į grupės ieškinio procesą automatiškai įtraukiami visi šiai grupei priklausantys asmenys, tačiau jiems suteikiama teisė pasitraukti iš proceso.⁹

Grupės ieškinio paplitimui Europos šalyse didžiausią įtaką padarė viešojo intereso bei kolektyvinių vartotojų interesų gynimo paieška.

1998 m. gegužės 19 d. buvo priimta direktyva Nr. 98/27/EB “Dėl teismo draudimų saugant vartotojų interesus”.¹⁰ Šios direktyvos 1 straipsnis numato, kad direktyva siekia suderinti valstybių narių įstatymus, susijusius su ieškiniiais dėl uždraudimo, kuriais siekiama ginti kolektyvinius vartotojų interesus. Šioje direktyvoje kolektyviniai interesai suprantami kaip interesai, kurie nesudaro pažeistų individualių asmenų interesų visumos. Direktyvos 2 ir 3 straipsniai teigia, kad subjektai, kurių kompetencijai priklauso iškelti ieškinius dėl uždraudimo atsakovui atlikti tam tikrus veiksmus, yra viena ar daugiau savarankiškų visuomeninių institucijų ar organizacijų, kurių paskirtis ginti kolektyvinius vartotojų interesus.

Kompetentingų subjektų prašomos valstybės narės turi pranešti Komisijai, kad šie yra kompetentingi pareikšti tokį ieškinį ir pranešti Komisijai jų pavadinimus bei paskirtį. Komisija sudaro šių subjektų sąrašą ir jį oficialiai paskelbia. Direktyvoje nurodoma, kad valstybės narės turi paskirti teismus ar administracines institucijas, kurios įgaliotos priimti sprendimus bylose, kurių nagrinėjimą pradėjo, kad priimtų teismo nutartį, prireikus taikydamos supaprastintą procedūrą nutraukti pažeidimus arba juos uždrausti. Direktyva nedraudžia valstybėms narėms priimti nuostatų suteikti kompetentingiems subjektams arba kuriam nors kitam suinteresuotam asmeniui didesnių galių iškelti bylą nacionaliniu lygmeniu.

⁸ <http://www.rg.ru/oficial/doc/codexes/GPK/138-fz.shtml> prisijungimo laikas 2007-10-10

⁹ Ontario Law Reform Commission. II Report on Class Action. // 1982. P. 467

¹⁰ Directive 98/27/EC of the European Parliament and Council of 19 May 1998 On injunctions for the protection of consumer interests.

Nurodytos direktyvos veikimo sfera apima ir kitas vartotojų interesų apsaugos taisykles, nustatančias tokias direktyvas: 1984 m. rugsėjo 10 d. Tarybos direktyva 84/450/EEB „Dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų dėl klaidinančios reklamos suderinimo“; 1985 m. gruodžio 20 d. Tarybos direktyva 85/577/EEB, apsaugant vartotoją dėl ne verslo patalpose sudarytų sutarčių; 1986 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyva 87/102/EEB „Dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su vartojimo kreditu, suderinimo“; 1989 m. spalio 3 d. Tarybos direktyva 89/552/EEB „Dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo“; 1990 m. birželio 13 d. Tarybos direktyva 90/28/EEB „Dėl kelionių, atostogų ir organizuotų išvykų paketų“; 1992 m. kovo 31 d. Tarybos direktyva 92/28/EEB „Dėl žmonėms skirtų medicinos produktų reklamos“; 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB „Dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais“; 1994 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 94/47/EB „Dėl pirkėjų apsaugos, susijusios su teisės tam tikru laiku naudotis nekilnojamaisiais daiktais pirkimo sutarčių tam tikrais aspektais“; 1997 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB „Dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis“; 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB „Dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje“.

1.2. Intereso sąvoka ir reikšmė civilinio proceso teisėje

Intereso sąvoka gali būti suprantama ir vertinama skirtingai, atsižvelgiant į jį tiriančios mokslo šakos rūšį. Lietuvių bendrinėje kalboje žodžiui „interesas“ teikiama tokia prasmė: svarbus, rūpimas dalykas; reikalas, nauda; susidomėjimas.¹¹

Interesas, kaip tyrinėjimo objektas, visais laikais buvo aktualus. Antikos laikų moklininkai jau turėjo nuomone dėl intereso pasireiškimo ir manė, kad įvairios idėjos yra visų daiktų pradžios.¹² Šiuolaikinėje teisės teorijoje išsivyrąja nuomonė, kad teisė yra socialinis interesas, paverstas visuotinai privalomo elgesio taisykle, skirta norminti žmonių elgesį, derinti priešingus interesus.¹³

¹¹ Kleinys. S., Dabartinės Lietuvių kalbos žodynas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2005 m.

¹² Leonas P. Teisės filosofijos istorija. Vilnius, 1995. P. 76

¹³ Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius, 2000. P. 57

Teisės teorijoje intereso sąvokai suteikiama gana plati reikšmė ir teigiama, kad interesas gali pasireikšti visuose teisinės būties lygmenyse:

- Teisinėse idėjose;
- Teisės normose;
- Teisiniuose santykiuose.

Matome, kad teisės moksle intereso sąvoka yra labai svarbi ir nagrinėtina. Norėdami išsamiau panagrinėti intereso sąvoką bei reikšmę civilinio proceso teisėje, pirmiausia turėtume suklasifikuoti interesus pagal pagrindinius požymius:

- Intereso veikimo sritis (pagal šį požymį dar skirstoma į: materialiuosius; politinius; dvasinius interesus);
- Intereso subjektus (pagal šį požymį dar galimas smulkesnis skirstymas į: individualius; grupių; viešuosius interesus);
- Intereso patenkinimo priemonės (pagal šį požymį skirstoma į: materialiuosius; politinius; dvasinius; teisinius; kitus interesus).

Pateiktoje klasifikacijoje matome, kad teisinis interesas patenkinamas teisinėmis priemonėmis, todėl ir daugelis kitų interesų patenkinami pasitelkus teisinį interesą. Teisinis interesas – tai objektyviai egzistuojantis teisės saugomas ir teisėsaugos institucijų ginamas socialinis poreikis, kurį suformuoja socialinės sąlygos ir kuris patenkinamas teisinėmis priemonėmis.¹⁴ Teisiniai interesai pagal subjektus gali būti skirstomi į viešuosius ir individualius interesus. Pagrindinis požymis skiriantis minėtas teisinio intereso rūšis yra viešumas.

Išsamiau panagrinėję pačią intereso sąvoką, pabandydysime atskleisti jo reikšmę civilinio proceso teisėje. Vienas pagrindinių ir svarbiausių civilinio proceso teisės tikslų - teisinėmis reguliavimo priemonėmis bei būdais ginti subjektines teises, individualius, grupių bei viešuosius interesus.

Plačiausia prasme galime teigti, kad procesinis teisinis interesas yra viena iš teisinio intereso rūšių. Procesinio teisinio intereso patenkinimo priemonė – teismo veikla.

Procesinis teisinis interesas yra objektyvaus pobūdžio socialinių poreikių rūšis.¹⁵ Procesinis teisinis interesas – tai socialinis poreikis, kuris yra patenkinamas teisėsaugos institucijų veikla. Kaip ir bet koks kitas įsisąmonintas interesas jis yra stimulus veikti. Tačiau procesinio

¹⁴ Krivka. E. Intereso problema civilinio proceso teisėje // Jurisprudencija. 2007. T. 5(95); P. 28

¹⁵ Гукасян Р Проблема интереса в советском гражданском процессуальном праве // Саратов: Приволжское книжное издательство 1970. С. 42

teisinio intereso teisinė reikšmė – ne jo subjektyvinis kryptingumas, o teisinė objektyvioji būseną. Subjektyvinis kryptingumas (motyvai) civilinio proceso teisėje teisinės reikšmės neturi, nes jis pasireiškia ne išoriniais veiksmais.¹⁶ Tarp procesinio teisinio intereso ir materialinio teisinio intereso¹⁷ yra nepertraukiamas ryšys, pasireiškiantis tuo, kad procesinis teisinis interesas gali būti tik egzistuojant materialinio teisinio intereso kaip teismo gynybos dalyko galimybei. Jeigu nėra prielaidų dėl teismo gynybos dalyko buvimo, tai teismo procesas yra be dalyko. Toks teismo civilinis procesas neturi tikslo. Manome, galime teigti, kad materialinio teisinio intereso buvimas įrodo, kad yra ir procesinis teisinis interesas. Procesinis teisinis interesas – tai interesas dėl proceso, poreikis jame dalyvauti, kad paaiškėtų ginčijama padėtis, kad būtų nustatyta ginčijama materialinė teisė ar įstatymų saugomas interesas, kuriam būtų suteikta teismo gynyba. Jeigu teisme nagrinėjamas klausimas apie subjektyvias materialines teises arba įstatymų saugomo intereso buvimą, reiškia, kad yra ginčas dėl teisės.¹⁸

Procesinis teisinis interesas savo turiniu yra vientisas, tačiau jis gali būti klasifikuojamas pagal teismo gynybos dalyką į :

- Privatų procesinį teisinį institutą;
- Viešąjį procesinį teisinį institutą.

Tokia procesinio teisinio intereso klasifikacija turi esminę reikšmę nustatant byloje dalyvaujančių asmenų procesinę padėtį.¹⁹

Taigi, pagal procese dalyvaujančių asmenų procesinį teisinį suinteresuotumą, galime juos suskirstyti į :

- Privatų procesinį teisinį interesą turinčius fizinius ir juridinius asmenis, ginančius savo materialinį teisinį interesą.
- Viešąjį procesinį teisinį interesą turinčias valstybės ir savivaldybių institucijas, prokurorą bei kitus fizinius bei juridinius asmenis, ginančius viešąjį interesą.

Apžvelgę šiuos esminius procesinio teisinio intereso bruožus galime apibrėžti procesinio teisinio intereso sąvoką, kurioje turi atsispindėti tokie esminiai šios sąvokos bruožai:

¹⁶ Krivka E. Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese//Daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (01 S) MRU-V., 2006. P. 28

¹⁷ Materialinis teisinis interesas plačiau prasme suprantamas kaip teismo gynybos dalykas.

¹⁸ Krivka E. Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese//Daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (01 S) MRU-V., 2006. P. 29

¹⁹ Driukas A., Valančius V. Civilinis procesas: teorija ir praktika. T 1//Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005 P. 454

- Procesinis teisinis interesas savo turiniu niekuo nesiskiria nuo bet kokio kito intereso, t. y. jis išreiškia socialinius poreikius;
- Procesinis teisinis interesas kaip, ir bet koks kitas interesas, yra objektyvus ir tik vėliau įsisąmoninamas;
- Procesinio teisinio intereso patenkinimas nėra savitikslis, jis padeda patenkinti materialinį teisinį interesą.

Manome, išdėstytos aplinkybės leidžia Lietuvos civilinio proceso teisėje apibrėžti procesinį teisinį suinteresuotumą. Procesinis teisinis interesas – teisės normomis pagrįstas objektyviai egzistuojantis socialinis poreikis civiliniam procesui, kuriame fizinių ar juridinių asmenų ginamo savo materialinio teisinio intereso ir prokuroro, valstybės ar savivaldybių institucijų ir kitų fizinių bei juridinių asmenų ginamo viešojo intereso gynība ir patenkinimas priklauso nuo teismo sprendimo šiame procese.²⁰

1.3. Viešųjų ir privačių interesų gynimas grupės ieškiniais

Išsamiau panagrinėję pačią intereso sąvoką ir atskleidę jo reikšmę civilinio proceso teisėje - teisinėmis reguliavimo priemonėmis bei būdais ginti subjektines teises, individualius, grupių bei viešuosius interesus, šioje darbo dalyje pabandydysime atskleisti viešojo ir privataus interesų sąvokas, bei vieną iš jų gynimo priemonių.

Viešasis interesas daugelyje užsienio šalių yra valstybės saugoma, konstitucinė vertybė, kadangi viešojo intereso dalykas yra bendrasis gėris, būtinas visuomenės funkcionavimui.

Europos Žmogaus Teisių Teismas valstybių įstatymų leidžiamajai valdžiai suteikia teisę nusistatyti ribas kaip traktuoti viešojo intereso sąvoką.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 1997 m. gegužės 6 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo 16 straipsnio pirmosios dalies 2 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ pabrėžia, kad „viešojo intereso, kaip valstybės pripažinto ir

²⁰ Krivka E. Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese//Daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (01 S) MRU-V., 2006. P. 30

teisės ginamo visuomeninio intereso, įgyvendinimas yra vienas svarbiausių pačios visuomenės egzistavimo raidos sąlygų.“²¹

Remiantis teisinio terminų žodyno pateikiamu apibrėžimu²², viešasis interesas yra gėris, į kurį visuomenė, bendruomenė plačiuoju požiūriu turi interesą, kuris gali turėti poveikį visuomenės teisėms ar pareigoms (prievolėms). Viešasis interesas negali būti suprantamas kaip bet koks visuomenės susidomėjimas ar konkrečių grupių, asmenų diskutuotinas interesas. Tai bendras gyventojų turimas interesas susijęs su jų vietos, valstybės ar nacionaliniais reikalais.

Modernėjant visuomeniniams ekonominiais santykiams bei stengiantis derinti nacionalinę teisę su Europos Sąjungos teisės aktais, galiojančiame LR CPK²³ viešojo intereso sąvoką galime sutikti gana dažnai. LR CPK normose įtvirtintos viešąjį interesą ginančių asmenų procesinės galimybės, teisės ir pareigos. Grupės ieškinio teisinis institutas, skirtas ginti viešuosius interesus įtvirtintas LR CPK 49 straipsnio 5 dalyje, kuriame teigiama, kad viešajam interesui apginti gali būti pareiškiamas grupės ieškiny.²⁴ Šiuo metu galiojančiame LR CPK įtvirtinta nuostata, kad grupės ieškinio dalyku gali būti išimtinai tik viešojo intereso gynimas. Kreiptis dėl pažeistų privačių interesų gynimo pareiškiant grupės ieškinį būtų neįmanoma.

LR CPK įtvirtintas grupės ieškinio institutas atitinka klasikinio grupės ieškinio proceso vieną iš pagrindinių tikslų. Klasikinis grupės ieškiny gali dideliu mastu atlikti viešojo intereso gynybos funkcijas. Didelės grupės reikalavimus galima apjungti, ir jiems pritaikyti vientisą teisminės gynybos būdą. Taigi, grupės ieškiniai viešajam interesui ginti yra ieškiniai dėl pripažinimo ar teisinių santykių modifikavimo, bet ne dėl priteisimo.²⁵

Grupės, pareiškiančios ieškinį dėl pažeistų viešųjų interesų gynimo, visų narių identifikuoti nereikia. Tokiose bylose priimtiems teismo sprendimams nereikia atlikti atskirų vykdymo veiksmų, nes teisinės pasėkmės sukeltos savaime. Pavyzdžiui, dėl netinkamai pagamintų medikamentų, sukėlusių sveikatos sutrikimus masinei asmenų grupei, pateikti grupės ieškinį dėl medikamentų netinkamumo pripažinimo, gali keli grupės nariai. Šioje byloje priimtas

²¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo 16 straipsnio 1 dalies 2 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“//Valstybės žinios. 1997. Nr. 40-977.

²²<http://dictionary.lp.findlaw.com/scripts/results.pl?co=dictionary.lp.findlaw.com&topic=61/610d76026e388dc5e6c88e6a8ddcef8d> prisijungimo laikas 2007-10-17

²³ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. įstatymu Nr. IX-743 // Valstybės žinios. 2002. Nr. 36-1340

²⁴ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos 2002 m. vasario 28 d. įstatymu Nr. IX-743 // Valstybės žinios. 2002. Nr. 36-1340, 49 straipsnio 5 dalis

²⁵ Krivka E. Grupės ieškinio problemos Lietuvos civilinio proceso teisėje //Jurisprudencija, 2004. t. 52(44); P. 160

teismo sprendimo naudą patirs visi, netgi savęs neįdentifikavę, grupės nariai. Manome, kad didžiausia grupės ieškinių dėl pripažinimo ar teisinių santykių modifikavimo problema – viešojo intereso sąvokos nustatymas. Kaip jau buvo minėta, viešasis interesas daugelyje užsienio šalių yra valstybės saugoma vertybė, tačiau įstatymai jo neapibrėžia. Viešąjį interesą daugiausia nagrinėja politikos mokslai, o teisininkai pateikia gausybę šios sąvokos apibrėžimų, kurie neretai vieni nuo kitų skiriasi.

Manome, kad nepaisant viešojo intereso sąvokos nustatymo problemos, pareiškiant grupės ieškinius, šis teisinis institutas gali tinkamai ginti viešuosius interesus dėl šių priežasčių:

- Grupės ieškinio procesas gali išplėsti teisminės gynybos prieinamumą. Gali būti apginami pažeisti interesai asmenų, kurie dėl savo teisinio neišsprusimo, vargingos socialinės padėties niekada patys nesikreiptų į teismą. Įtraukiant tokius asmenis į pareiškiančių grupės ieškinį asmenų ratą, jiems nereikia kreiptis į teismą su individualiu ieškiniu;
- Grupės ieškinio procesas gali užtikrinti ginčo šalims lygias galimybes naudotis procesinėmis teisėmis. Modernėjančioje ekonominių santykių sistemoje steigiasi milžiniški verslo subjektai (įmonės, koncernai), kurių gaminama produkcija naudojasi daugybė žmonių. Netinkamos kokybės produkcijai pažeidus pirkėjų interesus, ne visi jie turi galimybių pareikšti individualius ieškinius. Tai gali įtakoti teisinių žinių stoka ar materialiniai nepritekliai. Tinkamiausia išeitis tokiais atvejais įtraukti tokius asmenis į pareiškiančių grupės ieškinį asmenų ratą;
- Grupės ieškinių procese įgyja galimybes dalyvauti privatūs asmenis, kurie gina pažeistus viešuosius interesus. Manome, kad ši galimybė yra labai nadinga visuomenei, kuri greičiau gali susilaukti privačių asmenų, ginančių jų pažeistas teises, pagalbos. Gan dažnai pasitaiko, kad valstybinės institucijos ar prokurorai, kurių pareiga ginti viešuosius interesus, dėl laiko ar nesuinteresuotumo, vengia tai daryti.

Mūsų pasirinktoje temoje akcentuojama, kad grupės ieškinys – priemonė ir privačių interesų gynimui. Pareiškus grupės ieškinį, teismo priimtas sprendimas yra uždraudžiančio ar įpareigojančio pobūdžio, tačiau tai nėra sprendimas, kuriuo apginami atskiri privatūs visų grupės narių interesai. Dėl privačių interesų apgynimo ir individualių nuostolių priteisimo kiekvienas grupės narys privalo kreiptis su atskiru reikalavimu, pareikšdamas individualų ieškinį.

2. Grupės ieškinio institutas užsienio ir Lietuvos Respublikos civiliniuose procesuose

Aptarus grupės ieškinio sampratą bei pagrindinius bruožus bei panagrinėjus intereso sąvoką ir jo reikšmę civilinio proceso teisėje ir atskleidus viešojo ir privataus interesų sąvokas, bei vieną iš jų gynimo priemonių, manome būtų svarbu ir naudinga akcentuoti klasikinio ir kontinentinio grupės ieškinio instituto pagrindinius požymius. Manome, kad šių bruožų atskleidimas padės geriau suvokti LR CPK įtvirtintą grupės ieškinio institutą, kadangi kontinentinėse teisinėse sistemose naudojamo grupės ieškinio modelio bruožai yra būdingi Lietuvos civiliniam procesui. Antroje dalyje apžvelgime LR CPK 49 straipsnio pakeitimo projektą²⁶, jo pranašumus.

2.1. Klasikinis ir kontinentinis grupės ieškinio institutas

Klasikinio grupės ieškinio sektinu pavyzdžiu laikoma JAV. Kaip jau minėjome, pirmą kartą grupės ieškinio instituto sąvoka bei procesinės taisyklės suformuluotos teisės akte - 1938 m. JAV priėmus federalines civilinio proceso taisykles. Daugelis užsienio šalių, savo įstatymuose įtvirtindamos grupės ieškinio institutą visada jį lygina su JAV egzistuojančiu modeliu.

Remiantis JAV FCPT taisykle, vienas ar daugiau grupei atstovaujančių grupės narių turi teisę kreiptis į teismą visų grupės narių vardu, tačiau turi būti įvykdytos šios būtinosios sąlygos:

- Grupė turi būti tokia gausi, kad jos narių procesinis bendradarbiavimas taptų neįmanomas;
- Atstovaujantieji grupei turi sugebėti sąžiningai ginti visos grupės interesus;
- Turi būti bendri ieškinio grupės teisės ar fakto klausimai;
- Atstovaujančių grupės narių reikalavimai ir atsikirtimai turi būti būdingi grupės reikalavimams.²⁷

²⁶ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 5, 27, 49, 83, 274 275, 296 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 96(1) straipsniu įstatymo projektas Nr. XP-1968

²⁷ <http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/Rule23.htm> prisijungimo laikas 2007-10-09

JAV FCPT 23 taisyklės redakcijoje, galiojusioje nuo 1938 m. iki 1966 m. buvo skiriamos trys grupės ieškinio rūšis:

- tikrieji grupės ieškiniai (true class action) - tokie grupės ieškiniai, kuriuose pažeistos identiškios grupės narių teisės;
- tariamieji grupės ieškiniai (spurious class action) - tokie grupės ieškiniai, kurie liečia bendrus teisės klausimus, arba ieškinys padeda išspręsti bendras teisine problemas, kurios buvo pagrindas grupės ieškiniai atsirasti;
- maišyti grupės ieškiniai (hybrid class action) - tokie grupės ieškiniai, kurių reikalavimo pagrindas ir dalykas yra vienodi, tačiau skiriasi grupės asmenų nukentėjimo laipsnis.

Atsižvelgiant į išskylančiu sunkumus 1966 m. buvo padaryti JAV FCPT 23 taisyklės pakeitimai, kurių dėka minėta taisyklė tapo universalesnė ir lengvai pritaikoma.

Remdamiesi JAV FCPT 23 taisyklėje reglamentuojamais klasikinio grupės ieškinio pagrindiniais požymiais, pateiksime grupės ieškinio apibrėžimą: grupės ieškinys – tai teisinė procedūra, kuri suteikia galimybę ieškinius tam tikros grupės asmenų pareikštų vienam ir tam pačiam atsakovui nagrinėti vienu metu. Grupės ieškinį, vienas ar keli grupės nariai (atstovaujantieji ieškovai – *representative plaintiff*) turi teisę pareikšti visos grupės vardu, siekiant apginti teises, kurios buvo pažeistos to paties neteisėto veiksmo, ir tokie reikalavimai grindžiami tapačiomis faktinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis. Procese šalimi yra tik atstovaujantysis ieškovas (*representative plaintiff*). Grupės nariai yra įpareigojami sprendimo, liečiančio bendrus klausimus, nepriklausomai nuo to, ar buvo priimtas palankus ar nepalankus sprendimas visos grupės atžvilgiu.²⁸

Minėjome, kad grupės ieškinys susiformavo bendrosios teisės sistemos valstybėse, todėl kontinentinės teisės sistemos šalys grupės ieškinio institutą įgyvendino remdamasis pastarosios pavyzdžiu. Mokslinėje teisinėje literatūroje dažnai sutinkame nuomones, kad grupės ieškinio instituto paplitimą Europoje labiausiai įtakojo efektyvesnės viešojo intereso bei vartotojų teisių apsaugos paieškos.

Galime teigti, kad pirmoji kontinentinės teisės sistemos valstybė, savo teisinėje sistemoje adaptavusi grupės ieškinio modelį yra Brazilija. Kontinentinės teisės sistemos valstybės Brazilijos patirtis įrodo, kad kontinentinės teisės tradicijos valstybėse gali būti vartojamas grupės

²⁸ Mulheron R. The Class Action in Common Law Legal Systems: A Comparative Perspective. Oxford: Hart, 2005. P. 3-5

ieškinys, tačiau negalima nukopijuoti JAV grupės ieškinio modelio į savo teisinę sistemą neatliekant esminių pakeitimų. Tai būtų galima vadinti „atsakinga transplantacija“.²⁹

Apibrėžiant grupės ieškinio instituto sąvoką naudojamą kontinentinės teisės sistemos šalyje – Brazilijoje, galime naudoti šią sąvoką:

Grupės ieškinys – tai grupės atstovo, visos grupės vardu pareikštas ieškinys, siekiant apginti visų grupės narių teises, ir sprendimas priimtas išnagrinėjus tokį ieškinį yra įpareigojantis visai grupei.³⁰

Manome, kad būtų vertinga išskirti pagrindinius grupės ieškinio elementus, vadovaujantis pateikta sąvoka:

- grupės atstovo buvimas;
- bendras reikalavimas sudarantis grupės ieškinio pagrindą;
- sprendimo galia visai grupei.

Mokslinėje teisinėje literatūroje mums pateikiama grupės ieškinių klasifikacija, pagal atstovaujančio ieškovo tipą:

- grupės ieškiniai (grupės ieškinius pareiškia grupės nariai);
- parens patriae civiliniai ieškiniai (grupės ieškinius pareiškia valstybės pareigūnai);
- asociacijų ieškiniai (grupės ieškinius pareiškia asociacijos).

Atsižvelgiant į šią klasifikaciją, kontinentinės teisinės sistemos šalyse grupės ieškinio pareiškimo teisė dažniausia suteikiama tam tikroms institucijoms ar asociacijoms. Pavyzdžiui Vokietijos civiliniame procese grupės ieškinys vadinamas asociacijos ieškiniu,³¹ pagal jį turinčios teisę pareikšti institucijos pavadinimą. Vokietijoje nuo 1998 m. vyko diskusijos dėl 1998 m. gegužės 19 d. direktyvos Nr. 98/27/EB „Dėl teismo draudimų saugant vartotojų interesus“ nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę. Vokietijos teisingumo ministerijos įpareigojimu buvo atliktas tyrimas dėl daugelio asmenų tapačių interesų apsaugos formų civiliniame procese.³² Pagal šio tyrimo

²⁹ Gidi. A., Class Actions in Brazil - A Model for Civil Law Countries // The American Journal of Comparative Law. 2003. Vol. 51

³⁰ Gidi. A., Class Actions in Brazil – A Model for Civil Law Countries // The American Journal of Comparative Law. 2003. Vol. 51

³¹ vok. Verbandsklage

³² Tyrimą Vokietijoje 1999 m. atliko: Max-Planck institute fuer auslaendisches und internationales Privatrecht.

pateiktas išvadas į Vokietijos civilinio proceso kodeksą³³ nebuvo inkorporuotas grupės ieškinio institutas. 2001 m. lapkričio 26 d. buvo priimtas įstatymas dėl ieškinių, uždraudžiančių vartotojų teisių ir kitus pažeidimus, kuriame įtvirtintas vienas iš grupės ieškinio variantų (asociacijų, organizacijų ieškiniai).

Pagal šį įstatymą pareikšti grupės ieškinį turi teisę tik tam tikros konkrečiai įstatyme išvardintos organizacijos: registruotos vartotojų teises ginančios organizacijos, prekybos ir pramonės rūmai.

Kai kurie mokslininkai, remdamiesi grupės ieškinių skirstymu pagal pareiškimo teisę, neigia grupės ieškinio egzistavimą kontinentinės teisės sistemos šalyse. Jie teigia, kad grupės ieškiniai kontinentinės teisės sistemos šalyse neegzistuoja dėl to, kad vienintelėmis grupės teisminėmis gynimo priemonėmis yra ieškiniai dėl pripažinimo arba ieškiniai dėl teisinių santykių modifikavimo.³⁴

Manytume, kad būtų vertinga pateikti esminius grupės ieškinio bruožus, naudojamo kontinentinės teisės sistemos šalyse:

- Grupės ieškiniu yra ginami tik viešieji interesai. Daugelyje Europos valstybių grupės ieškiniai yra skirti apginti tam tikros visuomenės grupės asmenų teises.
- Kontinentinės teisinės sistemos valstybėse grupės ieškinyje dažniausiai yra skirtas apginti vartotojo interesus.
- Grupės ieškinio procese priimtas sprendimas yra uždraudžiančio ar įpareigojančio pobūdžio, tačiau tai nėra sprendimas, kuriuo priteisiami individualūs visų grupės narių nuostoliai. (Dėl individualių nuostolių priteisimo kiekvienas grupės narys privalo kreiptis su atskiru reikalavimu, pareikšdamas individualų ieškinį).
- Grupės ieškiniu yra ginami neapibrėžto rato asmenų interesai. Todėl doktrinoje tokie grupės ieškiniai yra vadinami ieškiniiais, kurias ginami neapibrėžto asmenų rato interesai. Teismo proceso metu, nėra būtina identifikuoti grupės sudėties.
- Grupės ieškinius turi teisę paduoti ne grupės narys, o tam įgaliota valstybės institucija.

Manome apžvelgti kontinentinės teisinės sistemos valstybių grupės ieškinio bruožai leidžia formuluoti grupės ieškinio apibrėžimą, naudojamą šios teisės sistemos šalyse: grupės ieškinyje – tai įstatymo įgalioto asmens, institucijos ar organizacijos pareiškiamas ieškinyje viešajam

³³ <http://www.zpo.de/> prisijungimo laikas 2007-10-19

³⁴ Koch H. Class and Public Interest actions in German Law//Civil Justice Quarterly. 1986. Vol. 5 P. 66-68

interesui ginti, kai pažeisti neapibrėžtos asmenų grupės interesai. Teismo sprendimas yra įpareigojantis visiems grupės nariams ir jo res judicata galia yra išplečiama visai grupei.

2.2. Grupės ieškinio institutas Lietuvos Respublikos civiliniame procese

Nagrinėjant grupės ieškinio instituto ypatumus Lietuvos Respublikos civiliniame procese, manome būtų tikslinga akcentuoti, kad grupės ieškinys yra siejamas su viešojo intereso gynimu. Lietuvai, sparčiai įsiliejant į modernius ekonominius santykius, civilinė apyvarta tampa vis sudėtingesnė, atsiranda masinių asmenų teisių ir teisėtų interesų pažeidimų, todėl tinkama viešųjų interesų gynyba tampa vis aktualesnė. LR CPK 49 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta nuostata, kad viešajam interesui apginti gali būti pareiškiamas grupės ieškinys.

Pirminiame naujojo LR civilinio proceso kodekso projekto Nr. IXP-926(2) variante, 49 straipsnio 5 dalyje buvo teigiama, kad viešajam interesui apginti gali būti pareiškiamas grupinis ieškinys.³⁵ Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės departamento 2002 m. sausio 21 d. išvadoje Nr. IXP-926 (2) „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso I-III dalių projekto“, teigiama, kad projekto 49 straipsnio 5 dalyje naudojama sąvoka "grupinis ieškinys" netiksli, nes šiuo atveju yra kalbama apie ieškinį, kuris pareiškiamas siekiant apginti neriboto skaičiaus asmenų interesus. Galutiniame LR CPK variante vartojama sąvoka „grupės ieškinys“. Terminas „grupės ieškinys“ naudojamas daugelyje užsienio valstybių. Bendrinėje kalboje žodžiui „grupė“ teikiama tokia prasmė: visuma asmenų, kuriuos jungia bendri interesai, reikalai ir kt.³⁶

Šios dalies pradžioje minėjome, kad LR CPK grupės ieškinio institutas tiesiogiai siejamas su viešojo intereso gynyba. Pati viešojo intereso sąvoka LR CPK neaiškinama, todėl kokia apimtimi ją traktuoti lieka neišku.

Viešojo intereso gynimas pareiškiant grupės ieškinį Lietuvoje problematiškas. LR CPK numato tokio ieškinio padavimo galimybę, tačiau nereglamentuoja tokių procesinių bylų

³⁵ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso projektas Nr. IXP-926(2) (I-III dalis), 2002 m. sausio 16 d.

³⁶ Kleins. S., Dabartinės Lietuvių kalbos žodynas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2005 m.

nagrinėjimo ypatumų: neaišku, kiek asmenų gali paduoti grupės ieškinį, kokie reikalavimai keliami tokiam ieškiniui, ar turi būti identifikuoti visi asmenys, kurių interesais paduodamas ieškinys.³⁷

Kitų nuostatų dėl grupės ieškinio turinio, pareiškimo, nagrinėjimo tvarkos įstatymų leidėjas niekur nepareiškia. Pavyzdžiui, LR CPK komentare³⁸ komentuojant 49 str. iš vis nekalbama apie grupės ieškinį

Todėl, pasitelkus sisteminį teisės aiškinimo metodą, nebent galime teigti, kad grupės ieškinys gali būti pareikštas:

- tik įstatymų numatytais atvejais;
- tik įstatymų nustatytų asmenų interesams ginti;
- tik viešajam interesui ginti³⁹

CPK 49 straipsnio pavadinimas: „Prokuroro, valstybės ir savivaldybių institucijų bei kitų asmenų teisė pareikšti ieškinį viešajam interesui apginti bei šių subjektų teisė duoti išvadą byloje“, teigia, kad grupės ieškiniai gali būti pareiškiami ginant viešuosius interesus. Galime daryti išvadą, kad privatūs asmenys negali pareikšti grupės ieškinio, nes pareiškimą teismui dėl viešojo intereso gynimo gali pareikšti išimtinai tik valstybės pareigūnai. Tokios nuostatos neatitinka grupės ieškinių koncepcijos, pagrindinio tikslo bei kitų valstybių teisės aktų ir teismų praktikos, ir tokia reglamentacija siaurina grupės ieškinio instituto galimybes ginti viešąjį interesą Lietuvoje.⁴⁰

Pareiškus grupės ieškinį teisme, neaiški tolesnė šio procesinio veiksmo eiga, nes LR civilinį procesą reglamentuojančiuose įstatymuose nėra specialiųjų įstatymų, susijusių su grupės ieškinio nagrinėjimu teismuose, priimtų procesinių sprendimų vykdymu. LR CPK lieka neišspręstas klausimas dėl *res judicata* principo taikymo naudojant grupės ieškinio institutą. Bylose pagal grupės ieškinį priimti sprendimai turėtų būti taikomi visiems grupės nariams. Manome, kad toliau plėtojant grupės ieškinio institutą, turėtų būti priimtas specialus įstatymas, detaliai reglamentuosiantis šiuos iškeltus klausimus.

Manome, kad vertėtų atkreipti dėmesį į LR Vartotojų teisių gynimo įstatymo pakeitimo įstatyme⁴¹ nustatytą vartotojų viešojo intereso gynimo sąvoką: vartotojų viešojo intereso gynimas –

³⁷ Lietuvos Respublikos Seimo Antikorupcijos Komisijos Išvada Dėl viešojo intereso gynimo civiliniame procese (Komisijos 2003 m. veiklos ataskaita)

³⁸ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras (T.1) 2004 Justitia

³⁹ Krivka E. Viešojo intereso apsauga naujajame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse // Jurisprudencija, 2003. t. 37(29); P. 26-37

⁴⁰ Krivka E. Grupės ieškinio problemos Lietuvos civilinio proceso teisėje // Jurisprudencija, 2004. t. 52(44); P. 160

⁴¹ LR Vartotojų teisių gynimo įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2007, Nr. 12-488

tai ieškinio ar pareiškimo (skundo) vartotojų viešajam interesui ginti pareiškimas, kai siekiama pripažinti ar pakeisti teisinius santykius, uždrausti (nutraukti) pardavėjo ar paslaugų teikėjo veiksmus (neveikimą), kurie pažeidžia vartotojų teisėtus bendruosius interesus ir yra nesąžiningi vartotojų požiūriu, neatitinka sąžiningos verslo praktikos arba prieštarauja Civiliniam kodeksui, šiam įstatymui ar kitiems teisės aktams.

Remiantis šiuo įstatymu ginti vartotojų interesus, kreipdamasi į teismą su ieškiniu turi teisę Nacionalinė vartotojų teisių apsaugos taryba prie LR teisingumo ministerijos, nes ši institucija įstatymo įgaliota kreiptis į teismą dėl įvairių su vartotoju sudarytų sutarčių nutraukimo, atskirų sutarties sąlygų pripažinimo negaliojančiomis ar jų pakeitimo, pardavėjui ar paslaugų teikėjui sumokėtų pinigų grąžinimo bei nuostolių atlyginimo vartotojui. Ginant tam tikro individualaus vartotojo interesus kartu ginami ir viešieji interesai, kadangi vartotojo ir pardavėjo ginčas paliečia ir visuomenės interesus.

Manome, kad, šiame įstatyme įtvirtinta nuostata, suteikia galimybę dideliame asmenų ratui ginti pažeistus vartotojo interesus, o tai sudaro galimybę pareikšti grupės ieškinį. Tačiau, ieškinys pareiškiamas dėl vartotojų teisių gynimo savo esme nėra grupės ieškinys, nes ieškinį pareiškęs asmuo yra ieškovas tik procesine prasme, nes jam teismo sprendimas nesukelia jokių pasekmių. Grupės ieškinį pareiškia vienas ar keli asmenys, priklausantys tai pačiai grupei, kurios interesais pareiškiamas tas ieškinys, ir teisiniai padariniai išnagrinėjus bylą kyla tiek ieškinį paareiškusiems ir visai grupei priklausantiems asmenims.

Vienintelis bendrosios teisės sistemos šalyse egzistuojančio grupės ieškinio pavyzdys Lietuvoje galėtų būti bankroto bylų procesas.⁴²

Panašumų galima būtų išvelgti šiose Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo nuostatose:⁴³

- bankroto bylos iškėlimo momentu nėra žinomas visų kreditorių sąrašas;
- visų kreditorių sąrašas nustatinėjamas iškėlus bankroto bylą teisme;
- pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo gali pareikšti bet kuris kreditorius, neatsižvelgiant į kreditorių skaičių, kad ir koks didelis jis būtų „todėl besikreipiantis į teismą kreditorius apgina ne tik savo privatų interesą, bet ir kitų kreditorių teises ir turtinius interesus.

⁴² Krivka E. Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese//Daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (01 S) MRU-V., 2006. P. 59

⁴³ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas// Valstybės Žinios. 2001. Nr. 31-1010

Apžvelgę dabartinę situaciją Lietuvoje, matome, kad, siekiant Lietuvos civilinio proceso įstatymuose įtvirtinti grupės ieškinius, reikia išspręsti daug klausimų, kurių dabartiniu metu įstatymai nereglamentuoja:

- Dėl subjektų kurie gali pareikšti grupės ieškinį;
- Dėl grupės atstovų tinkamumo;
- Dėl grupės sąvokos ir jos sudėties nustatymo;
- Dėl grupės narių informavimo apie grupės ieškinio procesą;
- Dėl galimybės įstoti į grupę ar pasitraukti iš jos ir pradėti savarankišką procesą;
- Dėl grupės ieškinių proceso išlaidų paskirstymo;
- Dėl būsimųjų ieškovų;
- Dėl priteistų pinigų paskirstymo grupės nariams.

Aukščiau išvardintas problemas Lietuvoje bandoma spręsti 2006 m. gruodžio 22 d. įstatymo projektu Nr. XP-1963, dėl Lietuvos Respublikos Viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese bei jį lydinčiais teisės aktų pakeitimais. Šis įstatymo projektas pasirodė, įstatymų leidėjams konstatavus, kad Lietuvos teisinėje sistemoje nėra išbaigtos teisinės bazės viešajam interesui – t.y. objektyviai reikšmingoms ir naudingoms visuomenės vertybėms ginti. Vienas pagrindinių teikiamų įstatymų projektų tikslų – sukurti efektyvią viešojo intereso gynimo sistemą, užtikrinant tinkamą privačių ir visos visuomenės interesų pusiausvyrą. Šis įstatymas reglamentuoja prokurorų, valstybės ir savivaldybių institucijų, fizinių ir viešųjų juridinių asmenų veiklą inicijuojant civilinių ir administracinių bylų iškelimą ginant viešąjį interesą, prokurorų, valstybės ir savivaldybių institucijų vykdomo viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procesuose koordinavimą, viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procesuose veiksmų finansavimą, taip pat teismo veiksmų gavus ieškinį, skundą ar pareiškimą viešajam interesui ginti atskiras ypatybes. Viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procesuose įstatymo projekte išskiriamas prokurorų, valstybės ir savivaldybių institucijų vykdomas viešojo intereso gynimas bei fizinių ir juridinių asmenų vykdomas viešojo intereso gynimas, o fiziniams ir juridiniams asmenims suteikiamos platesnės teisės kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo.

Apžvelgdami esamą padėtį dėl grupės ieškinio naudojimo Lietuvos civiliniame procese, minėjome, kad pareiškus grupės ieškinį teisme, neaiški tolesnė šio procesinio veiksmo eiga, nes civilinį procesą reglamentuojančiuose įstatymuose nėra specialiųjų įstatymų, susijusių su grupės

ieškinio nagrinėjimu teismuose, priimtų procesinių sprendimų vykdymu, lieka neišspręstas klausimas dėl *res judicata* principo taikymo naudojant grupės ieškinio institutą. Mums aktualus įstatymo projektą Nr. XP-1963, dėl Lietuvos Respublikos Viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese, lydintis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 5, 27, 49, 83, 274 275, 296 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 96(1) straipsniu įstatymo projektas Nr. XP-1968, bando spręsti šias problemas.

Įstatymų projektų Nr. XP-1963- XP-1969 aiškinamajame rašte teigiama, kad projektas skirtas atgaivinti praktikoje neveikiančią Civilinio proceso kodekso 49 straipsnio 5 dalies normą, kad viešajam interesui apginti gali būti pareiškiamas grupės ieškiny.

Įstatymo projekte Nr. XP-1963 aiškiai reglamentuojama grupės ieškinio samprata (įtvirtintas kontinentinės teisės tradicijos valstybėse labiau priimtinas ribotojo grupės ieškinio modelis):

- Viešajam interesui apginti įstatymų numatytais atvejais gali būti pareiškiamas grupės ieškiny. Grupės ieškinį pareiškia fiziniai ir juridiniai asmenys, kuriems daro įtaką arba gali daryti įtaką viešojo intereso pažeidimas. Grupės ieškinyje turi būti nurodyti rūšiniai požymiai asmenų, kurie patenka į ginamų asmenų grupę.

Pagal įstatymo projektą, byloje pareiškus grupės ieškinį gali būti sprendžiami ieškinio reikalavimai dėl pripažinimo ir dėl teisinių santykių modifikavimo. Ta apimtimi, kuria ginamų asmenų grupei teismo sprendimas yra palankus, jis įgyja *res judicata* galią ir nedalyvavusiems byloje asmenims, kurie atitinka ginamų asmenų grupės rūšinius požymius. Byloje pagal grupės ieškinį pareikšti reikalavimai dėl priteisimo nagrinėjami tik dėl bendraieškių ir šioje dalyje teismo sprendimas *res judicata* galią įgyja tik dalyvaujantiems byloje asmenims.

Gavus atsakovo atsiliepimą į grupės ieškinį, apie grupės ieškinio nagrinėjimą skelbiama LR CPK 130 straipsnio nustatyta viešo paskelbimo tvarka.⁴⁴

Skelbime turi būti nurodyti ginamų asmenų grupės rūšiniai požymiai ir asmenų, atitinkančių šiuos požymius, teisė iki teismo nutarties skirti bylą nagrinėti teismo posėdyje priėmimo

⁴⁴ Procesiniai dokumentai viešo paskelbimo spaudoje būdu įteikiami prašančios šalies lėšomis. Paskelbiant vietos laikraštyje (jeigu toks yra) ir viename iš pagrindinių Lietuvos Respublikos dienraščių pranešimą, kuriame turi būti nurodoma: 1) teismas; 2) procesinio dokumento pobūdis; 3) adresatas; 4) teismo posėdžio data (jeigu ji yra paskirta). Pranešimas turi būti paskelbtas ne vėliau kaip prieš keturiolika dienų iki teismo posėdžio dienos. Procesinis dokumentas laikomas įteiktu pranešimo paskelbimo spaudoje dieną.

pareikšti apie įstojimą į procesą bedraieškiais. Pasirengimas bylos nagrinėjimui gali būti užbaigiamas ne anksčiau, kaip po 30 dienų nuo viešo paskelbimo apie grupės ieškinio nagrinėjimą.

Pagal pateiktą projektą, sprendamas grupės ieškinio priėmimo klausimą teismas taip pat įvertina ieškinio turinį. Numatomos apsaugos nuo piktnaudžiavimo grupės ieškinio institutu priemonės. Nustačius piktnaudžiavimą teise paduoti grupės ieškinį, gali būti taikomos LR CPK 95 straipsnyje nustatytos pasekmės.⁴⁵ Nustatęs, kad grupės ieškiniu realiai nėra ginamas viešasis interesas arba kad tai daroma nesilaikant viešojo intereso gynimo principų, arba jeigu nuo teismo procesinio sprendimo, kuriame konstatuojama, kad pareiškėjas piktnaudžiauja materialiosiomis ar procesinėmis teisėmis, įsiteisėjimo praėjo mažiau kaip treji metai, teismas nustato ne trumpesnę, kaip septynių dienų, terminą, per kurį gali būti pateiktas ieškinyje pagal ieškinio individualiems interesams ginti reikalavimus. Per teismo nustatytą terminą nepateikus ieškinio pagal ieškinio individualiems interesams ginti reikalavimus, ieškinyje laikomas nepaduotu ir teismo nutartimi gražinamas jį padavusiam asmeniui. Dėl tokios nutarties gali būti duodamas atskirasis skundas. Jeigu per teismo nustatytą terminą ieškinyje pareiškiamas pagal ieškinio individualiems interesams ginti reikalavimus, šis ieškinyje laikomas paduotu pradinio ieškinio padavimo dieną.

Šiame projekte nustatytos bylų pagal grupės ieškinius nagrinėjimo taisyklės *mutatis mutandis* taikomos taip pat tais atvejais, kai ieškinį viešajam interesui ginti, kuriuo siekiama apginti neapibrėžto asmenų skaičiaus interesus, pateikia prokuroras, valstybės ir savivaldybių institucijos bei viešieji juridiniai asmenys, kurių steigimo dokumentuose yra numatytas suinteresuotų asmenų teisių bei teisėtų interesų gynimas atitinkamose srityse.

Kadangi bylos pagal grupės ieškinius ir kitus ieškinius dėl viešojo intereso gynimo tais atvejais, kai siekiama apginti neapibrėžto asmenų skaičiaus interesus, yra labai sudėtingos bylos, siūloma nustatyti, kad šios bylos teisingos apygardos teismams, kaip pirmosios instancijos teismams. Taip pat projektu siekiama išspręsti bylinėjimosi išlaidų atlyginimo bylose, susijusiose su viešojo intereso gynimu, probleminius klausimus.

⁴⁵ Šalis, kuri nesažiningai pareiškė nepagrįstą ieškinį arba sąmoningai veikė prieš teisingą ir greitą bylos išnagrinėjimą ir išsprendimą, gali būti teismo įpareigota atlyginti kitai šaliai jos patirtus nuostolius. Motyvuotas prašymas dėl nuostolių atlyginimo gali būti paduotas iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos.

3. Grupės ieškinio procesas

Panagrinėję galiojančiame LR CPK numatyto grupės ieškinio instituto bruožus, bei tokio ieškinio padavimo galimybę, matome, kad Lietuvos civilinio proceso įstatymai nereglamentuoja tokių procesinių bylų ypatumų: neaišku, kiek asmenų gali paduoti grupės ieškinį, kokie reikalavimai keliami tokiam ieškiniui, ar turi būti identifikuoti visi asmenys, kurių interesais paduodamas ieškinys ir t.t., todėl trečiojoje darbo dalyje aptarsime specialiuosius grupės ieškinio klausimus – grupės ieškinio procesą. Nagrinėsime pagrindinius grupės ieškinio turinio reikalavimus, jo priėmimo sąlygas bei priimamo teismo sprendimo ypatumus.

3.1. Reikalavimai grupės ieškinio turiniui ir jo priėmimo sąlygos

Civilinio proceso teorija teigia, kad ieškinio turinį sudaro reikalavimas ir jį pagrindžiančios aplinkybės. Šios dvi sudedamosios ieškinio dalys vadinamos ieškinio elementais – ieškinio dalyku ir ieškinio pagrindu. Nei pats reikalavimas, nei jo pagrindimas, neįgiję tam tikros procesinės formos, ieškiniu savaime netampa. Apie ieškinį galime kalbėti tik kai jo turinys įgauna procesinę teisinę formą – kai kreipimasis į teismą išoriškai išreiškiamas nustatyta tvarka surašytu ieškininiu pareiškimu.⁴⁶ Žinoma, pareiškiamo grupės ieškinio turinys taip pat turi atitikti šiuos reikalavimus. Šiame skyriuje aptardami grupės ieškinio proceso ypatybes, remsimes JAV grupės ieškinio „gerąją praktiką“. JAV FCPT 23 taisyklėje nustatyti bendrieji ir pagrindiniai reikalavimai grupės ieškiniui pareikšti bei suformuluotos grupės ieškinio procesą reglamentuojančios taisyklės.

Teismui pateikiamame grupės ieškinio pareiškimе turėtų būti tokie punktai:

- Išankstinis patvirtinimas (grupės reikalavimų išvardijimas ir duomenys apie teisingumą);
- Šalys, išsamūs ir konkretūs duomenys apie ieškovus ir atsakovus (vardai, pavardės kiti duomenys);
- Grupės apibūdinimas (grupės narių apibrėžimas ir išvardijami jų reikalavimai);
- Faktiniai tvirtinimai, kurie skirstomi į specialius skyrius ir poskyrius, kuriuose nurodomi grupės ieškinio pateikimo pagrindai, kiekvienas ieškinio reikalavimas pagrindžiamas

⁴⁶ Mikelėnas V. Civilinis procesas. I d. Vilnius: Justitia. 1997. P. 360-361

įrodymais, pateikiami atskiri teisiniai reikalavimai atsakovui arba atsakovų grupei, iš kurių kiekvienas yra pateikiamas atskiru pavadinimu;

- Į grupės ieškinį kartais įtraukiamas specialus punktas, kuris vadinasi „ankstesnis neteisėtas atsakovo elgesys“, skirtas duomenims apie atsakovo teisės pažeidimus, apie atsakovo patraukimą atsakomybėn.⁴⁷

JAV kreipimosi į teismą su grupės ieškiniu tvarka yra reglamentuota JAV FCPT 23 taisyklėje. Šiame teisiniame dokumente nustatyti pagrindiniai reikalavimai pateikiant grupės ieškinį teismui:

1. kai grupė yra tiek didelė, kad naudoti bendrininkavimo institutą yra visiškai nepraktiška (reglamentuoja JAV FCPT 23 (a) (1) taisyklė);
2. ginčijamas klausimas yra visai grupei aktualus teisės ar fakto klausimas (reglamentuoja JAV FCPT 23 (a) (2) taisyklė);
3. grupės atstovų ieškinys arba gynyba yra tipiška visos grupės narių ieškiniams arba gynybai t.y. grupės atstovo intereso sutapimas su visos grupės interesu (reglamentuoja JAV FCPT 23 (a) (3) taisyklė);
4. grupę atstovaujantys atstovai sugebės užtikrinti teisingą ir pakankamai efektyvų grupės narių interesų gynimą (reglamentuoja JAV FCPT 23 (a) (4) taisyklė).⁴⁸

Manome, kad atsižvelgiant į šį magistro darbo skyrių, kiekvieną čia išvardytą pagrindinį reikalavimą būtų naudinga panagrinėti atskirai.

JAV FCPT 23 (d) taisyklėje nėra nustatytas minimalus asmenų skaičius, kada procesinio bendrininkavimo instituto taikymas tampa neefektyvus, vienais atvejais 27 asmenys jau yra pakankamas skaičius, kad taikyti grupės ieškinį, o kitais atvejais 45 yra nepakankamas skaičius, kad taikyti grupės ieškinio institutą. Todėl dar nurodomi ir papildomi kriterijai:

- kiekvieno grupės nario reikalavimo apimtis (kuo smulkesnis reikalavimas, tuo didesnė tikimybė, kad grupės ieškinys bus leistinas);
- tikimybė, kad bus pareikšti individualūs ieškiniai (kuo mažesnė, tuo labiau tikėtina, kad bus leista pareikšti grupės ieškinį);
- ginamos teisės visuomeninė reikšmė (kuo didesnė reikšmė, tuo labiau tikėtina, kad bus leista pareikšti grupės ieškinį).

⁴⁷ Krivka E. Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese//Daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (01 S) MRU-V., 2006. P. 126

⁴⁸ <http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/Rule23.htm> prisijungimo laikas 2007-10-15

Manome, kad vertėtų akcentuoti ne tik grupės dydį, bet ir grupės sudėties apibrėžtumą. Grupės apibrėžimas gali apimti ir grupės narius, kurie grupės ieškinio pateikimo momentu dėl įvairių priežasčių dar nėra gausios grupės nariai, tačiau jie gali išaiškėti ateityje. Pavyzdžiui, kai atskiri asmenys dėl savo pažeistų teisių kreipsis į teismą su individualiais ieškiniais dėl bendro teisės pažeidimo.⁴⁹

Galime teigti, kad JAV FCPT 23 taisyklėje nėra reikalaujama grupės sudėties apibrėžtumo. Teismas pripažįsta grupę atitinkančia civilinio proceso teisės normas net ir tuo atveju, jeigu ji yra neapibrėžta. Šis teismo pripažinimas neatleidžia ieškovo nuo pareigos teismui pateikti bendrą visos grupės apibrėžimą. Ieškinyje pateiktas gausios grupės apibrėžimas turi būti teismui aiškus ir suprantamas. Turi būti apibrėžta, kokie asmenys sudaro grupę arba grupės ieškinyje gali būti potencialūs ieškovai. Grupės apibrėžimas turi turėti objektyvius kriterijus, pagal kuriuos teismas vėliau galėtų nustatyti ginčo subjektus. Grupės sudėties kriterijais negali būti jos narių sveikatos būklė, ieškininio reikalavimo dydžiai, užuominos apie kažkokius asmenis, kurie skundžiasi dėl jiems padarytos žalos. Grupės apibrėžimas turi būti konkretus, tikslus bei įrodomas, kad teismui nebūtų sudėtinga nustatyti grupės ribas, o vėliau jos asmeninę sudėtį.⁵⁰

Pareiškiant grupinį ieškinį reikalaujama, kad ginčijamas klausimas būtų visai grupei aktualus teisės ar fakto klausimas. Turėtų sutapti grupės narių ieškinyje pareiškiamos faktinės aplinkybės, kuriomis jie grindžia savo materialinius teisinius reikalavimus.

Atstovo bei visos grupės interesų, reikalavimo tipiškas nustatomas po to, kai apibrėžiama grupė, nustatomas visai grupei būdingas interesas. Tada, atsižvelgiant į bendrą grupės interesą, nustatoma bendra grupės reikalavimų ir argumentų linija ir ji lyginama su grupės atstovo pateiktais argumentais.⁵¹ Pareiškiant grupės ieškinį, grupės viduje leidžiami nuomonių reikalavimų ir argumentų skirtumai, nes šiaip pakaktų bendro reikalavimo, kad visų grupės narių reikalavimai ir interesai turi būti tipiniai, o atstovas kaip, ypatingas grupės narys, išskiriamas ir jam suteikiama centrinės grupės ieškinio proceso figūros vaidmuo.

Paskutinis reikalavimas, pateikiant grupės ieškinį teismui, įrodyti, kad grupę atstovaujantys atstovai sugebės užtikrinti teisingą ir pakankamai efektyvų grupės narių interesų gynimą. Šis reikalavimas laikomas vienu iš pagrindinių, kadangi visa didelė asmenų grupė teisiniame procese

⁴⁹ Mulheron R. *The Class Action in Common Law Legal Systems: A Comparative Perspective*. Oxford: Hart, 2005. P. 322

⁵⁰ Krivka E. *Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese*//Daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (01 S) MRU-V., 2006. P. 125

⁵¹ <http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/Rule23.htm> prisijungimo laikas 2007-10-15

nedalyvauja, minėjome, kad kai kurie grupės nariai net gali būti neįvardinti, o grupei atstovaujantys atstovai turi tinkamai atstovauti jų interesus.

Aukščiau išvardyti pagrindiniai reikalavimai, pateikiant grupės ieškinį, yra būtini, tačiau vien jų nepakanka, kad ieškinys būtų priimtas teisme. Pareiškiamas grupės ieškinys dar turi tenkinti ir bent vieną iš šių reikalavimų:

- Grupės narių individualių ieškinių arba individualių ieškinių prieš juos pateikimas keltų pavojų dėl atskiriems grupės nariams turinčių reikšmės prieštaringų ar skirtingų teismo sprendimų, kurie priešingą šalį įpareigotų nevienodai elgtis, arba atskiriems grupės nariams turinčių reikšmės teismo sprendimų, kurie faktiškai turėtų įtaką kitų, nesančių bylos šalimi, grupės narių interesams, arba iš esmės sumažintų ar apsunkintų jų galimybes ginti savo interesus;
- Teismas nutaria, kad bendri visai grupei teisės ar fakto klausimai vyrauja labiau nei klausimai, susiję su individualiais grupės nariais; kad teisės į tinkamą teismo procesą bei jo efektyvumo požiūriu grupės ieškinys yra pranašesnis už kitas esamas ginčų sprendimo priemones. Nustatant minėtų aplinkybių egzistavimą, turi būti atsižvelgiama į: a) grupės narių suinteresuotumą asmeniškai ginti savo teises arba gintis atskirose bylose; b) grupės narių ar prieš grupės narius inicijuotų bylų apimtis ir prigimtį; c) galimybes sutelkti ieškinių nagrinėjimą viename teisme; d) galimus sunkumus nagrinėjant grupės ieškinius;
- Grupei priešingos šalies veikimo ar neveikimo pagrindai susiję su grupe, todėl būtų galima priimti atitinkamą uždraudžiantį ar nustatantį šalių teises ir pareigas teismo sprendimą, kuris apimtų visą grupę).⁵²

Apžvelgus pagrindinius ir papildomus reikalavimus grupės ieškiniui, manome būtų naudinga plačiau aptarti grupės ieškinio proceso eigą. Grupės ieškinio procesas prasideda grupės ieškinio pateikimu.

Ši grupės ieškinio pateikimo procedūra vadinama preliminariu nagrinėjimu (angl. *certification*), kur teismas nusprendžia ar pateikiamas grupės ieškinys atitinka visus reikalavimus, ir patvirtina grupės ieškinį.

Grupės ieškinio patvirtinimas – tai grupės ieškinio priėmimo stadijos dalis. Šioje dalyje pagrindinį vaidmenį vaidina teismas, kuris turi nuspręsti, ar pateiktas ieškinys gali būti įvardijamas grupės ieškiniu ir nagrinėjamas vadovaujantis grupės ieškiniui taikomomis procesinėmis

⁵² Krivka E. Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese//Daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (01 S) MRU-V., 2006. P. 124

taisyklėmis. Tokia procedūra yra numatyta JAV, Ontarijuje, tuo tarpu Australijoje tokios procedūros įstatymai nenumato. Pagal Australijoje galiojančias taisykles, grupės ieškinys yra laikomas priimtu ir nagrinėtinu pagal grupės ieškiniui taikomas procedūras, jei teismas nenumato kitaip.⁵³

Grupės ieškinio patvirtinimo, arba kitaip tariant, sertifikacijos procedūra, daugelio teisės mokslininkų tvirtinimu, yra skirta tiek nedalyvaujančių civiliniame procese asmenų interesų apsaugai, tiek atsakovo interesų apsaugai. Grupės ieškinio nagrinėjimo procedūra negali būti pradėta tol, kol teismas neįsitikina, kad grupės ieškinio procedūra yra tinkamiausia bei nedalyvaujančių asmenų interesai bus adekvačiai atstovaujami. Taip pat, sertifikacijos procedūra suteikia galimybę atsakovui įrodinėti, kad grupės ieškinio procedūra neturi būti taikoma.⁵⁴

Grupės ieškinio patvirtinimo procedūrą - sertifikaciją galima suskirstyti į keletą dalių. Pirmoje dalyje reikalaujama pateikti detalų grupės aprašymą bei nurodyti, kokie asmenys yra priskirtini tokiai grupei. Turi būti nustatomas išsamus ir tikslus grupės asmenų, kurių teisės bei teisėtus interesus bus siekiama apginti grupės ieškiniu, apibrėžimas. Grupės apibrėžimas yra formuluojamas pagal esminius asmenų požymius, leidžiančius juos priskirti tam tikrai grupei.⁵⁵ Teismas turi teisę grupės aprašymą praplėsti ir grupę suskaidyti į atskirus pogrupius, kurie gali turėti atskirus atstovus. Tokiu būdu užtikrinama tinkama visų grupės narių interesų apsauga, išvengiama interesų konflikto, kurie gali kilti, jei grupės ieškiniu yra siekiama apginti labai dideles grupės interesus, kurie dažnai būna prieštaringi.

Antrojoje grupės ieškinio patvirtinimo stadijos dalyje nustatoma, kokius klausimus teismui reikės nagrinėti prasidėjus civiliniam procesui. Pareiškiami grupės ieškiniai gali apimti labai platų arba siaurą interesų ratą. Teismas turi diskrecijos teisę patvirtinti tik dalį grupės ieškinio, tai yra priimti grupės ieškinio ta dalimi, kuri pagrįsta faktinėmis aplinkybėmis, turinčioms įtaką grupės ieškinio pareiškimui. Dalies grupės ieškinio patvirtinimas – tai išskyrimas iš grupės ieškinio tokių klausimų, kurių nagrinėjimas pagal grupės ieškinio taisykles atspindėtų grupės ieškinio paskirtį.

Trečioje grupės ieškinio patvirtinimo stadijos dalyje nustatomas grupės atstovas, kuris dalyvaus grupės ieškinio procese, atstovaudamas visos grupės narių interesus. Grupės atstovas yra esminis grupės ieškinio ypatumas, be kurio grupės ieškinys nėra galimas. Grupės interesus

⁵³ Mulheron R. *The Class Action in Common Law Legal Systems: A Comparative Perspective*. 2005. P. 23

⁵⁴ Mulheron R. *The Class Action in Common Law Legal Systems: A Comparative Perspective*. 2005. P. 24

⁵⁵ Mulheron R. *The Class Action in Common Law Legal Systems: A Comparative Perspective*. 2005. P. 322

atstovaujančio asmens ar institucijos pagrindinė funkcija – civiliniame procese nedalyvaujančių asmenų interesų tinkama apsauga.⁵⁶

Teisės mokslininkai pripažįsta, kad grupės ieškinio priėmimo teisme klausimas yra svarbiausias, nes nuo jo priklauso tolimesnis grupės ieškinio nagrinėjimas. JAV teismuose susiformavo praktika, kai esant tam tikroms aplinkybėms, teismas gali atsisakyti patvirtinti grupę ir grupės ieškinį:

- Gausios grupės narių individualūs reikalavimai yra labai dideli, todėl jų neįmanoma nagrinėti vienoje byloje;
- Yra tam tikri sunkumai, susiję su nedalyvaujančių grupės narių negalėjimu dalyvauti byloje pagal grupės ieškinį;
- Dalis gausios grupės narių su atsakovais sudarė taikos sutartį;
- Gausios grupės narių interesai gali būti veiksmingiau apginti kitais civilinio ginčo nagrinėjimo būdais;
- Yra žinoma apie valstybės arba savivaldos institucijų atsakovui taikytas sankcijas;
- Grupės kiekybinė sudėtis neatitinka civilinio proceso įstatymo nustatyto reikalavimo dėl grupės gausumo.

Teismo atsisakymo patvirtinti grupę pagrindu taip pat gali tapti reikšmingi skirtumai tarp atstovaujančiojo ieškovo reikalavimų ir kitų grupės narių reikalavimų. Nedideli skirtumai dažniausiai nėra pagrindas teismui atsisakyti nagrinėti bylą. Jeigu pareiškiantys grupės ieškinį grupės nariai turi pateikti įvairius papildomus įrodymus, kad įrodytų grupės ieškinio pagrindą, tai taip pat gali tapti pagrindu atsisakyti patvirtinti grupę.⁵⁷

Grupės ieškinio patvirtinimo stadijoje atsakovas taip pat gali siekti grupės ieškinio nepatvirtinimo. Grupės ieškinio procese atsakovas gali bandyti įtikinti teismą dėl ieškovo neadekvatumo, kai:

- Yra grupei atstovaujančio ieškovo ir jo atstovaujamos gausios grupės narių interesų konfliktas;
- Atsakovas turi įrodymus, kad atstovaujantysis ieškovas grupės interesus negins ryžtingai bei atsakingai;

⁵⁶ Mulheron R. The Class Action in Common Law Legal Systems: A Comparative Perspective. 2005. P. 289

⁵⁷ Krivka E. Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese//Daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (01 S) MRU-V., 2006. P 131

- Atstovaujantysis ieškovas neatitinka civilinio proceso įstatymų reikalavimų dėl jo amoralaus elgesio;
- Atstovaujantysis ieškovas yra nepajėgus apmokėti su teismo procesu susijusias išlaidas;
- Grupės advokatas yra nekompetentingas teisės klausimuose arba tarp jo ir gausios grupės narių yra interesų konfliktas.

Interesų konfliktas tarp atstovaujančiojo ieškovo ir grupės narių gali būti, jeigu:

- Atstovaujantysis ieškovas su atsakovu susijęs tarnybiniais santykiais arba yra materialinėje ar kitokioje priklausomybėje;
- Atstovaujantysis ieškovas yra tiesiogiai arba netiesiogiai suinteresuotas gauti kitokias pajamas, susijusias su bylos tyrimu ir jos sėkminga baigtimi, didelius honorarus, išskaičiuojamus iš grupės narių nuostolių dengimui skirtos dalies;
- Atstovaujančiojo ieškovo pateikiami nuostoliai ir kitų grupės narių reikalavimai neatitinka nagrinėjamos civilinės bylos pobūdžio;
- Egzistuoja tikimybė, kad atstovaujantysis ieškovas, pirksdamas iš atsakovo akcijas, atlikdamas neteisėtus veiksmus, kad įgytų gausios grupės ieškovo statusą, iš anksto žinojo apie atsakovo teisės pažeidimą;
- Atstovaujantysis ieškovas asmeniškai nėra nukentėjęs, tačiau dėl įvairių aplinkybių yra susijęs su nukentėjusių asmenų grupės nariu.⁵⁸

Turėtume pažymėti, kad grupės ieškinio procese teismui suteikiama nemaža diskrecijos teisė.⁵⁹ Teismas privalo atsižvelgti, kad atsakovas bet kokiomis priemonėmis gali bandyti paneigti prieš jį pareikštą grupės ieškinį, ir atidžiai vertinti atsakovo argumentus. Taip pat teismas turi teisę nuspręsti ar grupės ieškinio atstovas gali atstovauti visos grupės interesus. Atsižvelgdamas į siūlomus grupės atstovo vertinimo kriterijus:

- asmuo pats asmeniškai turi būti suinteresuotas bylos baigtimi;
- jis turi turėti kitų grupės narių pasitikėjimą.

Tik įsitikinęs, kad asmuo galės adekvačiai atstovauti grupės interesus, teismas savo sprendimu gali patvirtinti tokį asmenį grupės atstovu. Galime teigti, kad grupės ieškinio patvirtinimo stadijoje teismas, turi plačią diskrecijos teisę ir veikia labai aktyviai.

⁵⁸ Krivka E. Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese//Daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (01 S) MRU-V., 2006. P. 127

⁵⁹ Mulheron R. The Class Action in Common Law Legal Systems: A Comparative Perspective. 2005. P. 390

Patvirtinus grupės ieškinį iškeliama civilinė byla. Iškeltos civilinės bylos neįmanoma nedelsiant pradėti nagrinėti teismo posėdyje ir priimti teismo sprendimą. Būtinasis ilgesnis ar trumpesnis parengiamasis etapas, kad tiek byloje dalyvaujantys asmenys, tiek ir ją nagrinėjantis teisėjas galėtų susipažinti su bylos medžiaga, reikia tam tikro laiko teismo šaukimams ir pranešimams apie teismo posėdžio datą ir vietą byloje dalyvaujantiems asmenims laiku nusiųsti. Dėl šių priežasčių civilinio proceso įstatymai skiria savarankišką civilinio proceso stadiją – pasirengimą teisminiam civilinės bylos nagrinėjimui.⁶⁰

JAV FCPT 23 taisyklė nustato, kad iškėlus civilinę bylą, teismas turi nustatyti, kaip turi būti informuojami visi grupės nariai.⁶¹ Pranešimo turiniui keliami specialūs reikalavimai. Jame turi būti nurodyta, kad pagal pareikštą grupės ieškinį yra iškelta civilinė byla, trumpas jos aprašymas, taip pat informacija apie proceso šalis, nagrinėjimo vieta bei laikas. Be bendros informacijos grupės nariai turi būti informuojami apie jų teisę pasitraukti iš proceso bei nurodytas terminas per kurį galimas išstojimas iš grupės. Taip pat turi būti nurodomos ir pasekmės, kurios kils, jei asmuo nepraneša apie savo sprendimą pasitraukti iš grupės – tai yra apie priimto sprendimo galią jo atžvilgiu.

Yra išskiriami keli pranešimo būdai. Dažniausiai grupės nariai apie prasidėjusį procesą informuojami individualiai, paštu. Tačiau tais atvejais, kai ne visi grupę sudarantys asmenys yra žinomi, informaciniai pranešimai publikuojami spaudoje. Atsižvelgiant į pažeidimo paplitimą, pranešimas gali būti paskelbiamas arba vietinėje, arba nacionalinėje spaudoje. Priklausomai nuo proceso stadijos galima išskirti tris pranešimų rūšis, iš kurių kiekviena yra privaloma:

- Pranešimai gausios grupės nariams civilinės bylos parengimo nagrinėjimui stadijoje;
- Pranešimai gausios grupės nariams teisminio nagrinėjimo metu;
- Pranešimai gausios grupės nariams pasibaigus teismo procesui apie priimtą sprendimą ir vykdymo proceso pradžią.

Apie priimtą grupės ieškinį ir jame pareikštus grupės ieškinio reikalavimus teismas praneša atsakovui, pasiūsdamas teismo pranešimą. Pranešimuose turi būti nurodoma informacija apie teismo, šalių pavadinimus, advokatų adresus, teismo nustatyti terminai atsakovui pateikti atsiliepimą į ieškinį, išvardijamos sankcijos, kurios bus pritaikytos atsakovui, jei jis nevykdys teismo nurodytų pareigų. Kartu su pranešimu atsakovui siunčiamas visas dokumentų rinkinys.

⁶⁰ Mikelėnas V. Civilinis procesas. II d. Vilnius: Justitia. 1997. P. 40

⁶¹ <http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/Rule23.htm> prisijungimo laikas 2007-10-20

3.2. Teismo sprendimas grupės ieškinio procese

Apžvelgę grupės ieškinio procesą, manome, kad būtų svarbu panagrinėti teismo sprendimo ypatumus. Pagrindinė teismo funkcija ir pareiga, taip pat galutinis tikslas – išspręsti šalių ginčą iš esmės.⁶² Taigi ir priimtas teismo sprendimas dėl grupės ieškinio turi atitikti visus civilinio proceso tikslus, būti teisėtas ir pagrįstas aplinkybėmis, ištirtomis bylos nagrinėjimo teisme metu, kadangi teismo sprendimas galutinai nustato šalių teises ir pareigas.

Aptariant teismo sprendimą grupės ieškinio procese, reikia akcentuoti klasikinio ir kontinentinio grupės ieškinio instituto esminius bruožus, nes teismo sprendimo ypatumai priklauso nuo vyraujančios teisinės sistemos ir grupės ieškinio modelio.

Grupės ieškinio procese, naudojamame bendrosios teisinės sistemos valstybėse teismo sprendimas pasižymi išskirtinėmis savybėmis, nes šiose valstybėse gali būti naudojamas turtinis grupės ieškinio modelis. Turtinio grupės ieškinio procese, teismo sprendimu yra priteisiama turtinė kompensacija tiems grupės nariams, kurie nepasinaudojo savo teise išstoti iš grupės ieškinio proceso. Pranešime, kuris yra privalomas grupės ieškinio procese būtina turi būti nurodoma, kad sprendimas priimtas grupės ieškinio byloje, yra privalomas visiems grupės nariams.⁶³

Manome, pagrindinis teismo sprendimo bruožas grupės ieškinio byloje, kad jis galioja visiems grupės nariams, nepriklausomai nuo to, ar jie dalyvavo bylos teisminiame nagrinėjime, ar ne. Bylos pagal grupės ieškinį yra išimtis iš JAV civilinio proceso bendros taisyklės, kad teismo sprendimas negali būti taikomas tiems asmenims, kurie tiesiogiai nedalyvavo byloje. Amerikiečių mokslininkai pastebi, kad dėl tokios išimties, grupės ieškinio procesas yra išskirtinis, kai grupės narių teisė kontroliuoti jų bylos teismo nagrinėjimo eigą yra aukojama dėl teismo nagrinėjimo efektyvumo.⁶⁴

JAV ilgai buvo priešinamasi idėjai, kad teismo sprendimai grupės ieškinių byloje sukeltų teises pasėkmes ir nedalyvavusiems byloje asmenims. Pirmoji grupės ieškinius JAV reglamentuojanti rašytinė taisyklė nustatė, kad sprendimas neturės prejudicinės galios visoms nedalyvavusių šalių teisėms ir ieškiniams. JAV FCPT 23 taisyklės 1966 metų pakeitimai aiškiai įteisino grupės ieškinių priimto sprendimo *res judicata* galią visiems grupės nariams.

⁶² Mikelėnas V. Civilinis procesas. II d. Vilnius: Justitia. 1997. P. 110

⁶³ <http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/Rule23.htm> prisijungimo laikas 2007-10-25

⁶⁴ Аболонин Г. О. Групповые иски. Москва: Норма, 2001. С 255

Nagrinėjant teismo sprendimo ypatumus kontinentinės teisės sistemos šalyse, reikėtų prisiminti, kad kontinentinės teisinės sistemos valstybėse, grupės ieškinys yra pareiškiamas įgaliotos valstybinės ar visuomeninės organizacijos viešajam interesui ginti, todėl teismo sprendimo galios problema yra mažesnė, nes pareiškiami grupės ieškiniai nėra turtiniai, todėl teismo sprendime nereikia identifikuoti visų grupės narių ir nurodyti, kokia apimtimi jiems galios teismo sprendimas.

Priimtas teismo sprendimas grupės ieškinio procese įpareigoja visus grupės narius, nepriklausomai nuo to, ar tai teismo sprendimas dėl pripažinimo, ar teismo sprendimas dėl uždraudimo. Teismo sprendimo galia visiems grupės nariams pasireiškia tuo, kad remdamiesi tokiu sprendimu jie kreipsis su individualiu ieškiniu, kad būtų atlyginti patirti turtiniai bei neturtiniai nuostoliai. Galime sakyti, kad kontinentinės teisės sistemos valstybėse naudojamam grupės ieškinio modeliui yra reikalingi du teisiniai procesai.

- Pirmasis grupės ieškinio procesas, kai didelė grupė asmenų yra atstovaujama atstovaujamojo ieškovo (tam tikros valstybinės ar visuomeninės institucijos), ginančio viešąjį interesą, kuriame yra priimamas teismo sprendimas, kuriuo konstatuojama, kad atsakovas pažeidia didelės asmenų grupės teises bei teisėtus interesus ir įpareigojamas tokius veiksmus nutraukti;
- Antrame teisminiame procese, asmuo į teismą gali kreiptis su individualiu ieškiniu, siekdamas turtinės bei neturtinės žalos atlyginimo. Šiame procese teismas priima sprendimą, kuris yra individualizuotas.

JAV FCPT 23 c(3)⁶⁵ taisyklėje nustatyti reikalavimai teismo sprendimui. Aprašomojoje grupės ieškinio proceso sprendimo dalyje turi būti nurodoma, kad toks sprendimas buvo priimtas išnagrinėjus grupės ieškinį. Taip pat turi būti nurodomas atstovaujantysis ieškovas, kuris atstovauja visos grupės narių interesus teisminiame nagrinėjime. Teismo sprendime turi būti apibūdinama grupė, kurios atžvilgiu yra priimamas teismo sprendimas. Bet kuris nukentėjusiųjų asmenų grupės narys, kuris nebuvo nustatytas grupės patvirtinimo metu, turi teisę kreiptis į teismą su ieškiniu atsakovui, kai atstovaujantysis ieškovas grupės ieškinio procese jo teisėms ir interesams atstovavo neadekvačiai. Grupės nario teisė kreiptis su tokiu ieškiniu grindžiama JAV civilinio proceso teisės nuostatomis, neleidžiančiomis pažeisti bet kurio asmens teisę į tinkamą teisminį procesą. Pagal grupės narių, kurių nesaisto teismo sprendimo grupės byloje teisinė galia, pareiškimus dėl grupės

⁶⁵ <http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/Rule23.htm> prisijungimo laikas 2007-10-25

ieškinio nagrinėjimo procedūrų pažeidimų teismas turi teisę teismo sprendimą grupės byloje panaikinti.⁶⁶

Daugelio valstybių civilinio proceso įstatymuose, reglamentuojančiuose teismo sprendimo galią ir išdavas, nustatyta, kad *įsiteisėjęs teismo sprendimas*⁶⁷ (įsiteisėjęs pasibaigus jo apskundimo terminui) įgyja įstatymo galią. Svarbu paminėti, kad bendrosios teisės sistemos šalyse priimti teismo sprendimai įsiteisėja nuo jų priėmimo momento ir tampa teisės šaltiniu.

Civilinio proceso teisės teorijoje teigiama, kad *res judicata* principas turi tam tikras ribas – subjektines, objektines ir laiko. Subjektinės ribos reiškia, kad teismo sprendimas yra išimtinis tik ginčo šalims, jų įpėdiniams ir teisių perėmėjams. Kiti asmenys gali reikšti ieškinį ir dėl to paties dalyko ir pagrindo. Objektinės sprendimo išimtinumo ribos apima tik tą patį ieškinio dalyką ir pagrindą. Šalys gali reikšti naują ieškinį, jeigu jo dalykas arba pagrindas yra skirtingas. Grupės ieškiny susijęs su teismo sprendimo grupės ieškinių procese *res judicata* principo galia. Grupės ieškinio byloje priimtas teismo sprendimas turi galią visai grupei. *Res judicata* principo taikymo efektas pasireiškia dviem aspektais: negatyviuoju ir pozityviuoju. Negatyvusis *res judicata* principo efektas pasireiškia tuo, kad bylos šalys negali pakartotinai pareikšti tapataus ieškinio (lot. non bis in idem), o pozityvusis *res judicata* principo efektas pasireiškia tuo, kad teismo sprendimas gali būti naudojamas kaip reikalavimo pagrindas kitoje civilinėje byloje t.y. teismo sprendimas įgyja prejudicinę galią, ir juo nustatyti faktai negali būti bylos šalių ginčijami kitose bylose.⁶⁸

Manome, kad reikėtų plačiau apžvelgti *res judicata* principo taikymą kontinentinės ir bendrosios teisės sistemose. *Res judicata* principas ir vienoje, ir kitoje teisinėje sistemoje naudojamas tam, kad būtų užkirstas kelias pakartotinai pareikšti vienodus ieškinius teisme (negatyvus *res judicata* principo efektas): šalys ir kiti byloje dalyvavę asmenys neturi teisės dėl to paties ginčo kreiptis į teismą su ieškiniu, nes priimtas teismo sprendimas yra galutinis. Tačiau šiose teisės sistemose yra nevienodos šio civilinio proceso principo veikimo ribos.

- Kontinentinės teisės sistemos valstybėse *res judicata* principo veikimas apima tik reikalavimus, kurie buvo pareikšti pirmoje byloje. (iš to paties ginčo kylantys reikalavimai, kurie nebuvo pareikšti pirmojoje byloje, gali tapti vėlesnės bylos ieškinio dalyku).

⁶⁶ Krivka E. Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese//Daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (01 S) MRU-V., 2006, P. 142

⁶⁷ Pagal civilinio proceso normas, įsiteisėjęs teismo sprendimas tampa privalomas visoms valstybės institucijoms ir pareigūnams, visiems fiziniams asmenims. LR CPK 18 straipsnis teigia, kad *įsiteisėjęs* teismo sprendimas, nutartis, įsakymas ar nutarimas yra privalomi valstybės ar savivaldybių institucijoms, tarnautojams ar pareigūnams, fiziniams bei juridiniams asmenims ir turi būti vykdomi visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

⁶⁸ Mikelėnas V. Civilinis procesas. II dalis. , Vilnius: Justitia, 1997. P. 130 - 132

- Bendrosios teisės sistemos šalyse *res judicata* principo ribos yra iš esmės kitokios. Vėlesnėje byloje draudžiama pareikšti ne tik tuos pačius reikalavimus, bet ir tuos reikalavimus, kurie potencialiai galėjo būti, bet nebuvo pareikšti pirmoje byloje. Visi reikalavimai, kurie gali būti pareikšti civilinėje byloje, privalo būti pareikšti, kitaip netenkama teisės juo pareikšti vėlesnėse bylose.

Nagrinęjant civilines bylas, ne tik svarbu priimti teisėtą ir pagrįstą sprendimą, bet ir jį realizuoti bei įgyvendinti teismo sprendime suformuluotą įsipareigojimą. Pažeistos subjektinės teisės atkuriamos tada, kai atstovas ieškovo naudai atlieka teismo sprendime nurodytus veiksmus: perduoda priteistą turtą, atlygina žalą, grąžina pinigus.⁶⁹

Dėl šių priežasčių būtų naudinga aptarti įsiteisėjusio teismo sprendimo, priimto grupės ieškinio procese, įgyvendinimo ypatybes. Pagrindinis teismo sprendimo vykdymo proceso tikslas – veiksmingas teismo sprendimo įvykdymas, tinkamai įgyvendinat visų grupės narių teises.

Siekiant užtikrinti būsimojo teismo sprendimo įvykdymą, kartais dar bylos parengimo teismui nagrinėjimui stadijoje teismas sudaro specialius kompensacinius fondus iš atsakovo lėšų, kai palengvintų vykdymo proceso procedūras gausios grupės naudai. Kai yra keletas atsakovų, tai fondas sudaromas iš jų piniginių lėšų, kad pakaktų numatomam nuostolių atlyginimui gausios grupės nariams.⁷⁰

Nagrinęjant teismo sprendimo vykdymo ypatumus, taip pat remsimės JAV „gerąją praktiką“, kadangi šioje šalyje labiausiai teisiškai ir praktiškai reglamentuotas grupės ieškinio institutas. JAV teismo sprendimo vykdymo procesą reguliuoja federaliniai ir valstijų įstatymai.

Vykdamas teismo sprendimus, tais atvejais, kai reikia perduoti skolininko turtą, atstovaujantysis ieškovas turi gauti vykdomąjį raštą atsakovo turto areštui. Šis vykdomasis raštas galioja tik tam tikrą laikotarpį. Jeigu įstatymu nustatytas terminas pasibaigia, tai būtina gauti naują vykdomąjį raštą.

Vykdamas teismo sprendimą dėl piniginių lėšų išieškojimo iš atsakovo, kuris atsisako geranoriškai įvykdyti teismo sprendimą, areštuojamas jam priklausantis turtas. Jeigu atsakovas turi pakankamai piniginių lėšų, gausios grupės narių žalai atlyginti, sudaromas kompensacinis fondas.

⁶⁹ Mikelėnas V. Civilinis procesas. II dalis. , Vilnius: Justitia, 1997. P. 295

⁷⁰ Krivka E. Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese//Daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (01 S) MRU-V., 2006. P. 143

Jeigu pas atsakovą nėra piniginių lėšų, kurių pakaktų teismo sprendimui įvykdyti, tai parduodamas kitas atsakovo turtas ir iš gautų lėšų sudaromas grupės kompensacinis fondas.⁷¹

Areštuotas atsakovo turtas gali būti parduodamas pagal teismo sprendimą viešose varžytinėse, o jeigu gauta gaunama didesnė, negu nurodyta teismo sprendime, skirtumas atiduodamas atsakovui. Daugelyje Jungtinių Amerikos Valstijų yra specialūs turto pardavimo apribojimai, jeigu turto kaina savo verte viršija išieškojimo sumą, todėl:

- Parduodant turtą reikia vengti disproporcijos, kai pardavimo kaina viršija išieškojimo sumą;
- Nekilnojamas turtas gali būti padalintas į dalis;
- Parduodant turtą turi būti atsižvelgiama į atsakovo nuomonę, kuris turtas turi būti parduodamas pirmiausia.

Kai kuriose valstijose vykdymo procese veikia imuniteto teisė, ginanti atsakovo turto atskiras rūšis. Pavyzdžiui išieškojimas negali būti nukreipiamas į gyvenamąjį būstą ar į asmeninius atsakovo daiktus.⁷²

⁷¹ <http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/index.html> prisijungimo laikas 2007-11-06

⁷² Krivka E. Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese//Daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (01 S) MRU-V., 2006. P. 144

IŠVADOS

Atsižvelgdami į pagrindinius magistro darbo pradžioje iškeltus tikslus, uždavinius ir išanalizavus Lietuvos ir užsienio valstybių civilinio proceso norminę medžiagą bei teisinę literatūrą, susijusią su grupės ieškiniiais, galime suformuluoti tokias darbo išvadas:

1. Ieškinys yra pagrindinė pažeistų subjektinių teisių gynimo priemonė, tačiau visuomenėje gali atsirasti tokių asmenų, kurie negali tinkamai pasinaudoti šia galimybe. Dažnai pasitaiko atvejai, kai pažeidžiant subjektines minėtų asmenų teises, pažeidžiami ir viešieji interesai. Pareiškiant individualius ieškinius, tokių asmenų pažeistos civilinės teisės ir teisėti interesai būtų ginami neefektyviai. Civilinio proceso teisė turi atitikti faktinių materialinių teisinių santykių padėtį bei suteikti šių santykių dalyviams tinkamą teisminę gynybos priemonę. Šiais atvejais tinkamiausia pažeistų teisėtų interesų gynimo priemone gali tapti grupės ieškinys.

2. Didelės grupės reikalavimus galima apjungti, ir jiems pritaikyti vientisą teisminės gynybos būdą – grupės ieškinį. Grupės ieškinio institutas gali dideliu mastu atlikti viešojo intereso gynybos funkcijas. Grupės ieškiniai viešajam interesui ginti yra ieškiniai dėl pripažinimo ar teisinių santykių modifikavimo, bet ne dėl priteisimo.

3. Atsižvelgiant į JAV FCPT 23 taisyklėje reglamentuojamus klasikinio grupės ieškinio pagrindinius požymius, galime grupės ieškinį apibrėžti taip: grupės ieškinys – tai teisinė procedūra, suteikianti galimybę ieškinius tam tikros grupės asmenų pareikštų vienam ir tam pačiam atsakovui nagrinėti vienu metu. Grupės ieškinį, vienas ar keli grupės nariai turi teisę pareikšti visos grupės vardu, siekiant apginti teises, kurios buvo pažeistos to paties neteisėto veiksmo, ir tokie reikalavimai grindžiami tapačiomis faktinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis. Grupės nariai yra įpareigojami sprendimo, liečiančio bendrus klausimus, nepriklausomai nuo to, ar buvo priimtas palankus ar nepalankus sprendimas visos grupės atžvilgiu. Grupės ieškiniu apginami viešieji ir privatūs interesai.

4. Kontinentinės teisės sistemos šalyse grupės ieškinio institutą atspindi tokie bruožai:

- Daugelyje Europos valstybių grupės ieškiniai yra skirti apginti tam tikros visuomenės grupės asmenų teises. Grupės ieškiniu yra ginami tik viešieji interesai;
- Kontinentinės teisinės sistemos valstybėse grupės ieškinys dažniausiai yra skirtas apginti vartotojo interesus;
- Grupės ieškinio procese priimtas sprendimas yra uždraudžiančio ar įpareigojančio pobūdžio, tačiau tai nėra sprendimas, kuriuo priteisiami individualūs visų grupės narių nuostoliai. (Dėl individualių nuostolių priteisimo kiekvienas grupės narys privalo kreiptis su atskiru reikalavimu, pareikšdamas individualų ieškinį);
- Grupės ieškiniu yra ginami neapibrėžto rato asmenų interesai. Teismo proceso metu, nėra būtina identifikuoti grupės sudėties;
- Grupės ieškinius turi teisę paduoti ne grupės narys, o tam įgaliota valstybės institucija.

5. LR CPK 49 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta nuostata, kad viešajam interesui apginti gali būti pareiškiamas grupės ieškinys. Viešojo intereso gynimas pareiškiant grupės ieškinį Lietuvoje problematiškas. LR CPK numato tokio ieškinio padavimo galimybę, tačiau nereglamentuoja tokių procesinių bylų nagrinėjimo ypatumų: neaišku, kiek asmenų gali paduoti grupės ieškinį; kokie reikalavimai keliami tokiam ieškiniui, ar turi būti identifikuoti visi asmenys, kurių interesais paduodamas ieškinys; kokia grupės narių informavimo tvarka apie grupės ieškinio procesą; kaip vykdyti priimtą teismo sprendimą grupės ieškinio procese.

6. Įstatymo projekte Nr. XP-1963 aiškiai reglamentuojama grupės ieškinio samprata (įtvirtintas kontinentinės teisės tradicijos valstybėse labiau priimtinas ribotojo grupės ieškinio modelis): Šiame teisės akto projekte sprendžiamos grupės ieškinio instituto proceso problemos. Pagrindiniai grupės ieškinio, reglamentuojamo įstatymo projekte Nr. XP-1963, bruožai: grupės ieškinį pareiškia fiziniai ir juridiniai asmenys, kuriems daro įtaką arba gali daryti įtaką viešojo intereso pažeidimas. Grupės ieškinyje turi būti nurodyti rūšiniai požymiai asmenų, kurie patenka į ginamų asmenų grupę. Pagal įstatymo projektą, byloje pareiškus grupės ieškinį gali būti sprendžiami ieškinio reikalavimai dėl pripažinimo ir dėl teisinių santykių modifikavimo. Ta apimtimi, kuria ginamų asmenų grupei teismo sprendimas yra palankus, jis įgyja *res judicata* galią ir nedalyvavusiems byloje asmenims, kurie atitinka ginamų asmenų grupės rūšinius

požymius. Byloje pagal grupės ieškinį pareikšti reikalavimai dėl priteisimo nagrinėjami tik dėl bendraieškių ir šioje dalyje teismo sprendimas *res judicata* galią įgyja tik dalyvaujantiems byloje asmenims.

Literatūros sąrašas:

Teisės aktai ir jų projektai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
2. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija // Valstybės žinios. 1995, Nr. 40-987.
3. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 98/27/EB, Dėl teismo draudimų ginant vartotojų interesus // Directive 98/27/EC of the European Parliament and of 19 May 1998 on injunctions for the protection of consumers' interests // Official Journal. L' 1998, Nr. 166-51.
4. 1984 m. rugsėjo 10 d. Tarybos direktyva 84/450/EEB „Dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų dėl klaidinančios reklamos suderinimo“.
5. 1986 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyva 87/102/EEB „Dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su vartojimo kreditu, suderinimo“.
6. 1989 m. spalio 3 d. Tarybos direktyva 89/552/EEB „Dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo“.
7. 1990 m. birželio 13 d. Tarybos direktyva 90/28/EEB „Dėl kelionių, atostogų ir organizuotų išvykų paketų“.
8. 1992 m. kovo 31 d. Tarybos direktyva 92/28/EEB „Dėl žmonėms skirtų medicinos produktų reklamos“.
9. 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB „Dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais“.
10. 1994 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 94/47/EB „Dėl pirkėjų apsaugos, susijusios su teisės tam tikru laiku naudotis nekilnojamaisiais daiktais pirkimo sutarčių tam tikrais aspektais“.
11. 1997 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB „Dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis“.

12. 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB „Dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje“.
13. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas, patvirtintas 2002 m. vasario 28 d. įstatymu Nr.IX-743 (Žin., 2002, Nr.36-1340).
14. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas Nr.IX-743 (Žin., 2002, Nr.36-1340).
15. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, patvirtintas 1964 m. liepos 7 d. įstatymu.
16. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, patvirtintas 2000 m. liepos 18 d. įstatymu Nr.VIII-1864 (Žin., 2000, Nr.74-2262).
17. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas (Žin., 2000, Nr.74-2262).
18. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas, 2002 m. sausio 24 d. įstatymo Nr.IX-732 redakcija (Žin., 2002, Nr.17-649).
19. Lietuvos Respublikos teismų įstatymo pakeitimo įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas (Žin., 2002, Nr.31-1131).
20. Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas, patvirtintas 2002 m. gegužės 9 d. įstatymu Nr.IX-876 (Žin., 2002, Nr.53-2042).
21. Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas (Žin., 2002, Nr.53-2043).
22. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas// Valstybės Žinios. 2001. Nr. 31-1010
23. LR Vartotojų teisių gynimo įstatymo pakeitimo įstatymas //Valstybės žinios. 2007, Nr. 12-488
24. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso projektas Nr. IXP-926(2) (I-III dalis) , 2002 m. sausio 16 d.
25. Lietuvos Respublikos įstatymo Lietuvos Respublikos Viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese projektas Nr. XP-1963
26. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 5, 27, 49, 83, 274 275, 296 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 96(1) straipsniu įstatymo projektas Nr. XP-1968

Teismų praktika

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo 16 straipsnio 1 dalies 2 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“//Valstybės žinios. 1997. Nr. 40-977.

Specialioji literatūra:

1. Driukas A., Valančius V. Civilinis procesas: teorija ir praktika. Tomas 1. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.
2. Jolowicz J. A. On Civil Procedure. P. 132-133; Prudential Assurance Co. Ltd. v. Newman industries Ltd (1981).
3. Kleinys. S., Dabartinės Lietuvių kalbos žodynas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2005.
4. Krivka E. Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese//Daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (01 S) MRU-V., 2006.
5. Krivka E. Viešojo intereso apsauga naujajame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse // Jurisprudencija. 2003. T. 37(29).
6. Krivka E. Grupės ieškinio problemos Lietuvos civilinio proceso teisėje // Jurisprudencija, 2004. T. 52(44).
7. Krivka E. *Res judicata* principo įgyvendinimo grupės ieškinių procese problemos // Jurisprudencija. 2004. T. 53(45).
8. Krivka E. Išvestinio akcininkų ieškinio institutas Lietuvos teisės sistemoje // Jurisprudencija. 2006. T. 4(82).
9. Krivka E. Grupių teisių ir teisėtų interesų teisminės gynybos problemos civiliniame procese // Teisė į teisminę gynybą ir jos realizavimo praktiniai aspektai. – Vilnius, 2006.
10. Krivka E. Grupės ieškiny – veiksminga teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo priemonė // Jurisprudencija. 2007. T. 4(94).
11. Krivka. E. Intereso problema civilinio proceso teisėje // Jurisprudencija. 2007. T. 5(95).
12. Krivka E. Viešojo intereso problema civilinio proceso teisėje // Jurisprudencija. 2007. T. 10(100).

13. Koch H. Class and Public Interest actions in German Law//Civil Justice Quarterly. 1986. Vol. 5
14. Laužikas. E., Mikelėnas. V., Nekrošius. V. Civilinio proceso teisė. I tomas. Vilnius: Justitia, 2005.
15. Leonas P. Teisės filosofijos istorija. Vilnius, 1995.
16. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2001.
17. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2002.
18. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Trečioji knyga. Vilnius: Justitia, 2002.
19. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. Pirmoji dalis. Vilnius: Justitia, 2004.
20. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. Antroji dalis. Vilnius: Justitia, 2005.
21. Mikelėnas. V. Civilinis procesas. Pirmoji dalis. Vilnius: Justitia, 1997.
22. Mikelėnas V. Civilinis procesas. Antroji dalis. , Vilnius: Justitia, 1997.
23. Mikelėnienė D., Mikelėnas V. Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai. V., Justitia, 1999.
24. Mulheron R. The Class Action in Common Law Legal Systems: A Comparative Perspective. Oxford: Hart, 2005.
25. Nekrošius V. Civilinis procesas: koncentruotumo principas ir jo įgyvendinimo galimybės. Justitia, V., 2002
26. Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius, 2000.
27. Ontario Law Reform Commision. II Report on Class Action, 1982.
27. Аболонин Г. О. „Групповые иски“ НОРМА, Maskva, 2001.
28. Давтян. Гражданское процессуальное право Германиии. – М.: Городец – издат., 2000.
29. Гукасян Р. Проблема интереса в советском гражданском процессуальном праве. – Саратов: Приволжское книжное издательство1970.
30. Гражданский процесс. Учебник. Изд. второе/ Под. ред. В.А.Мусина. – М.: “ПРОСПЕКТ”, 1998.
31. Class action in Italy: A bill under discusiion // <http://www.acca.com/chapters/program/acce/classaction.pdf>
32. Garry D. Watson. Class actions: the Canadian experience. //Duke Journal of Comparative & International Law. 2001. Spring/Summer, v 11 i 2//<http://heinonline.org>

33. Gidi. A. Class Actions in Brazil - A Model for Civil Law Countries // The American Journal of Comparative Law. 2003. Vol. 51//<http://heinonline.org/>
34. Group Actions – The Swedish Experience//[http:// www.courdecassation.fr/](http://www.courdecassation.fr/)
35. Introducing Class Action in Finland// <http://www.gala.marketlaw.com/pdf/classactions.pdf>
36. Linda A. Willett, U.S.-Style Class Actions in Europe: A Growing Threat? <http://www.nlcpi.org/books/pdf/BRIEFLY>
37. Lietuvos Respublikos Seimo Antikorupcijos Komisijos Išvada Dėl viešojo intereso gynimo civiliniame procese. http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=338&p_d=36626&p_k=1
38. Mark Peyrot and Doris Van Doren Effect of a Class Action Suit on Consumer Repurchase Intentions// THE JOURNAL OF CONSUMER AFFAIRS, WINTER 1994, VOLUME 28, NUMBER 2//<http://www.blackwell-synergy.com/>
39. <http://www.zpo.de/>
40. <http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/Rule23.htm>
41. <http://www.rg.ru/oficial/doc/codexes/GPK/138-fz.shtm> Rusijos Federacijos CPK
42. <http://dictionary.lp.findlaw.com> Teisės terminų žodynas
43. <http://www.gala-marketlaw.com/pdf/classactions.pdf> Introducing Class Action in Finland
52. <http://www.classaction.com/>
53. <http://www.classactionlitigation.com/>

SANTRAUKA

„Grupės ieškinys – viešojo ir privataus interesų gynimo priemonė“

Pagrindinės sąvokos: *grupės ieškinys, procesinis teisinis interesas, viešasis interesas, privatus interesas.*

Šiame darbe nagrinėjamas grupės ieškinio teisinis institutas kaip priemonė ginti viešuosius ir privačius interesus. Pirmoje dalyje siekiama atskleisti teisinio intereso sąvoką, viešojo ir privataus interesų sampratą, bei analizuojame galimybes šiuos interesus apginti pasitelkus grupės ieškinio institutą. Antroje dalyje nagrinėjame klasikinio ir kontinentinio grupės ieškinio instituto pagrindinius požymius bei apžvelgiame grupės ieškinio instituto ypatumus Lietuvos Respublikos civiliniame procese. Trečiojoje dalyje apžvelgiami pagrindiniai grupės ieškinio turinio reikalavimai, jo priėmimo sąlygos bei priimamo teismo sprendimo ypatumai.

Magistro darbo tikslas pateikti mokslinį grupės ieškinio instituto vertinimą ginant pažeistus viešuosius ir privačius interesus. Daugelis užsienio šalių, savo įstatymuose įtvirtindamos grupės ieškinio institutą, visada jį lygina su Jungtinėse Amerikos Valstijose egzistuojančiu modeliu, todėl darbe daugiausia remsimės šios šalies civilinio proceso įstatymais. Nagrinėdami teisės literatūrą sutiksime teisės mokslininkų poziciją, kad grupės ieškiniai Europoje neegzistuoja, nes, anot jų, grupės ieškiniiais vadintini tik tokie ieškiniai, kuriuose reikalavimus reiškia grupės nariai. Magistro darbe analizuosime šią nuomonę. Grupės ieškinio paplitimui Europos šalyse didžiausią įtaką padarė viešojo intereso bei kolektyvinių vartotojų interesų gynimo paieška. Todėl išsamiau panagrinėsime pačią teisinio intereso sąvoką, viešojo ir privataus interesų sampratą, bei analizuosime galimybes šiuos interesus apginti pasitelkus grupės ieškinio institutą. Viešojo intereso gynimas pareiškiant grupės ieškinį Lietuvoje problematiškas. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas numato grupės ieškinio padavimo galimybę, tačiau nereglamentuoja tokių procesinių bylų nagrinėjimo ypatumų: neaišku, kiek asmenų gali paduoti grupės ieškinį, kokie reikalavimai keliami tokiam ieškiniui, ar turi būti identifikuoti visi asmenys, kurių interesais paduodamas ieškinys. Darbo pabaigoje daromos išvados, kad grupės ieškinio institutas gali dideliu mastu atlikti viešojo intereso gynybos funkcijas. Lietuvos civilinio proceso teisėje įstatymo projektas Nr. XP-1963 bando spręsti iškylančias problemas, įtvirtindamas kontinentinės teisės tradicijos valstybėse paplitusį grupės ieškinio modelį.

SUMMARY

„Group Action– Measure of Protection of Public and Private Interest”

The main concepts: *group action, process legal interest, public interest, private interest.*

Legal institute of group action, as a measure of protecting public and private interests, is tackled in this work. The first part includes the explanation of legal interest, the concepts of public and private interests, as well as the analysis of possibilities of protection of these interests, using the institute of group action. The second part explains the main features of classic and continental institute of group action, as well as the peculiarities of the institute of group action in the Lawsuit of the Republic of Lithuania. The third part comprises of the main content requirements to the group action, the conditions of its acceptance and the peculiarities of awarded judgment.

The goal of this Master’s Thesis – to present scientific evaluation of the institute of group action, while protecting violated public and private interests. Various foreign countries consolidating the institute of group action in their Law, compare it to the model existing in the United States of America, therefore our thesis will mainly be based on the Lawsuit of the United States of America. While tackling the legal literature, we will meet the position of legal scientists, claiming the group action do not exist in Europe, as group actions may only be called the claims when the claims are represented by the group members. We will analyze this opinion in our Master’s Thesis. The search for protection of public interest and collective interests of the users had a major impact to the occurrence of the group action in European countries. Therefore we will analyze the concept of legal interest, the concepts of public and private interests more deeply, as well as analyze the possibilities of protection of these interests using the institute of group action. The protection of public interest, using the group action, is complicated in Lithuania. The Code of Civil Procedure of the Republic of Lithuania allows the possibility of group action, although it does not regulate the peculiarities of solving such process cases: it does not determine, how many persons may claim a group action, what are the requirements for such claims, do all the persons, on behalf of whom the claim is applied, have to be identified. The work ends with conclusions that the institute of group action may perform the functions of protection of public interest on a large scale. The bill of the Lawsuit of Lithuania No. XP-1963 strives to solve the rising problems, consolidating the model of group action, popular in the countries with traditions of continental law.